

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 36

ANDRA KAMMAREN

1967

17—18 oktober

Debatter m. m.

Tisdagen den 17 oktober

	Sid.
Hälsningsanförande samt meddelande ang. sammanträdestider m. m.	5
Interpellationer av:	
herr Gustafsson i Borås (fp) ang. väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar i brottmål	6
herr Börjesson i Falköping (cp) ang. principerna för bostadsanvisning, m. m.	7
herr Mellqvist (s) ang. tillämpningen av 1963 års trafikpolitiska beslut	8
herr Nilsson i Tvärålund (cp) ang. näringspolitiska åtgärder i de svagt industriellt utvecklade områdena	9
herr Eliasson i Sundborn (cp) ang. planerad nedläggning av järnvägsstationer	11
herr Wiklund i Stockholm (fp) ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja	12
herr Lindkvist (s) ang. de ökande hyreskostnaderna	13
herr Lindkvist (s) ang. ökad information om bostadsstöd till barnfamiljer	14
herr Hamrin i Kalmar (fp) ang. principerna för nedläggning av järnvägslinjer och indragning av järnvägsstationer	14
herr Sundelin (s) ang. insyn i företag som åtnjuter lokaliseringsstöd, m. m.	15
herr Lundmark (s) ang. samordningen av statlig verksamhet av betydelse för lokaliseringspolitiken	16
herr Karlsson i Huddinge (vpk) ang. reglering av markpriserna och reformering av expropriationslagstiftningen	17
herr Lorentzon (vpk) ang. insyn i företag som åtnjuter lokaliseringsstöd, m. m.	18

	Sid.
herr Jansson (vpk) ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja.....	19
herr Lundberg (s) ang. trafikpolitiken.....	21
herr Eriksson i Bäckmora (cp) ang. ökade bidrag till enskilda vägar	23
herr Rimås (fp) ang. sysselsättningsproblemen i Östergötlands län	24
herr Wennerfors (h) ang. förbättring av kommunikationerna i Stockholms skärgård.....	25
herr Werbro (fp) ang. upprustning av skolor ur brandsäkerhetssynpunkt.....	26
herr Gustavsson i Alvesta (cp) ang. utökning av de lokaliseringspolitiska åtgärderna.....	26
fru Eriksson i Stockholm (s) ang. slopande av viss kostnadsbegränsning vid sjukhusvård.....	28
herr Bengtson i Solna (h) ang. åtgärder till begränsning av luftföroreningar genom motoravgaser.....	28
herr Wedén (fp) ang. tilläggsdirektiv för utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet.....	30
herr Svensson i Kungälv (s) ang. högre prioritet för byggande av samlingslokaler.....	31
herr Nordgren (h) ang. inhämtande av remissyttranden över organisationers förslag.....	32
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Nilsson i Tvärålund (cp) ang. skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar.....	33
herr Wennerfors (h) ang. vissa åtgärder beträffande skrivundervisningen.....	33
herr Nilsson i Bästekille (h) ang. lokaliseringspolitiska åtgärder avseende sydöstra Skåne.....	33
herr Petersson (h) ang. kommunikationerna inom glesbygderna...	33
herr Källstad (fp) ang. informationen om fackskolan.....	33
herr Källstad (fp) ang. statliga studiemedel till studerande vid de frikyrkliga teologiska seminarierna.....	33
herr Wikner (s) ang. åtgärder mot arbetslöshet bland skogsarbetare	33
herr Lindahl (s) ang. planeringen för införande av färgtelevision...	33
herr Jönsson i Ingemarsgården (fp) ang. tidpunkten för regeringens ställningstagande till förslag om ny länsindelning.....	33
herr Svanberg (sj) ang. åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena i glesbygderna.....	33
herr Gustafsson i Skellefteå (fp) ang. gemensamma zontaxor för tåg- och busslinjer.....	33
herr Sjönell (cp) ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja.....	33

Onsdagen den 18 oktober

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Fridolfsson i Stockholm (h) ang. möjligheterna att undantaga samlingslokaler för kyrkliga ändamål från investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten.....	36
herr Andersson i Luleå (vpk) ang. åtgärder för att minska arbetslösheten i Norrbotten.....	36
herr Persson i Heden (cp) ang. innebörden av begreppet »beslutets meddelande».....	37
Herr Lothigius (h) ang. avdrag vid beskattningen för utgifter för landskapsvårdande åtgärder.....	38
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Blomkvist (s) ang. stödåtgärder för fiskare vid Vänern.....	42
herr Jansson (vpk) ang. åtgärder mot yttringar av främlingshat och rasdiskriminering.....	42
herr Jonasson (cp) ang. ökade resurser för bostadsförbättringslåneverksamheten.....	42
herr Johansson i Simrishamn (s) ang. ersättning av statsmedel för skador till följd av stormen den 17 oktober 1967.....	42
fru Holmqvist (s) ang. begärd översyn av barnavårdslagen.....	42

Tisdagen den 17 oktober

Kl. 11.00

§ 1

Hälsningsanförande samt meddelande ang. sammanträdestider m. m.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag hälsar kammarens ärade ledamöter välkomna till årets höstsession, som härmed förklaras öppnad.

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär plan för andra kammarens sammanträden under höstsessionen. Därav framgår bl. a. att ett arbetsplenum anordnas redan onsdagen den 25 oktober kl. 14.00. Den första frågestunden äger rum torsdagen den 26 oktober med början kl. 15.30. Då besvaras frågor som inlämnats senast kl. 12.00 fredagen den 20 oktober. Under återstoden av höstsessionen hålles frågestunder varje torsdag kl. 15.30; den 9 november — i samband med remissdebatten — samt 7 och 14 december börjar plena dock kl. 10.00.

En handelsdebatt anordnas tisdagen den 7 november kl. 10.30 och en remissdebatt hålles med början onsdagen den 8 november kl. 10.00 och eventuell fortsättning torsdagen den 9 november kl. 10.00. Sammanträdet sistnämnda dag är ett arbetsplenum för behandling av utskottsutlåtanden och kommer sålunda att hållas även om remissdebatten skulle hinna avslutas på onsdagen. Sessionens sista arbetsplenum avses skola anordnas fredagen den 15 december kl. 11.00. Om så erfordras på grund av skiljaktiga beslut sammanträder kamrarna även lördagen den 16 december kl. 10.00.

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär ärendeplan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden under tiden den 17 oktober—22 no-

vember. Omkring den 1 november kommer ledamöterna att tillställas motsvarande plan för återstoden av höstsessionen.

Till kammarens ledamöter har vidare utdelats förteckningar över dels propositioner avsedda att föreläggas höstsessionen, dels uppskov till höstsessionen med behandlingen av vissa ärenden.

Slutligen har ledamöterna tillställts meddelanden om språkkurser och stipendieansökningar m. m. samt en redogörelse för riksdagens skoltjänst.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herrar Berg och Öhvall samt fröken Wetterström enligt till kammaren inkomna läkarintyg vore sjukskrivna, herr Berg och fröken Wetterström från och med den 17 innevarande oktober tills vidare samt herr Öhvall under tiden den 17—den 30 oktober.

Herrar Berg och Öhvall samt fröken Wetterström beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 3

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad hemställer, på grund av offentligt uppdrag såsom medlem av Sveriges delegation vid Förenta Nationerna, om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 17—20 oktober 1967.

New York den 10 oktober 1967

Ingemund Bengtsson

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad får härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under ti-

den 18 oktober—2 november 1967 för att delta i Handelsanställdas m. fl. yrkesinternationals kongress i Washington, USA, som representant för Handelsanställdas förbund i Sverige.

Arlöv den 11 oktober 1967

Hans Jönsson

Till Riksdagens andra kammare

På grund av utlandsresa anhålles härmed om ledighet från riksdagens arbete den 17 och 18 oktober 1967.

Lidingö den 2 oktober 1967

Essen Lindahl

Till Riksdagens andra kammare

På grund av särskilt uppdrag för planläggning av Kyrkans beredskap får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet den 17—18 oktober.

Kalix den 13 oktober 1967

Arne Lindberg

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 17 oktober till och med den 8 november på grund av studieresa till Japan och Indien.

Göteborg den 19 september 1967

Elisabet Sjövall

Till Riksdagens andra kammare

Då jag såsom ombud har att delta i Förenta Nationernas generalförsamling, anhåller jag härmed vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen från höstsessionens början tills vidare.

New York den 1 oktober 1967

Sten Wahlund

Till Riksdagens andra kammare

På grund av offentligt uppdrag anhålles om ledighet från riksdagsarbetet tisdagen den 17 oktober 1967.

Skänninge den 13 oktober 1967

Sven Persson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 4

Interpellation ang. väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar i brottmål

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp), som yttrade:

Herr talman! Undersökning av den misstänktes sinnesbekaffenhet — rättspsykiatrisk undersökning — är ett viktigt led i personutredningen i ett stort antal brottmål. I den nya lag i frågan som trädde i kraft den 1 januari i år framhålles, liksom i den förut gällande sinnessjuklagen, vikten av att undersökningen utföres med största möjliga skyndsamhet. Enligt 4 § skall utlåtande avges inom sex veckor från det beslutet om undersökningen inkom till den klinik eller station till vilken undersökningen hör. Medicinalstyrelsen äger medge anstånd i särskilt fall.

Sedan mycket lång tid tillbaka har inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet förekommit långvariga dröjsmål med avgivandet av utlåtanden. Den i lagen angivna sexveckorstiden har genom upprepade anståndsbeslut överskridits med månader och till och med år. Genom JO:s framställning till Kungl. Maj:t den 10 augusti i år har frågan aktualiserats och den har ytterligare belysts genom den följande diskussionen i press och etermedia.

De långa dröjsmålen med rättspsykiatriska undersökningar inger ur flera synpunkter allvarliga bekymmer. Särskilt för häktade innebär väntetiden med dess till tiden obestämda frihetsförlust en svår påfrestning, som är ägnad att hos dem vidmakthålla och förstärka en hatisk inställning mot samhället och sålunda direkt motverka den re-socialisering, som i lagstiftningen eftersträvas. Vid ett måls slutliga avgörande kan det inträffa att den tilltalade ådöms en påföljd som ej står i proportion till det lidande han redan åsamkats genom väntetiden. I undantagsfall kan det till och med inträffa att frikännade dom

Interpellation ang. principerna för bostadsanvisning, m. m.

slutligen meddelas. Om vederbörande är i behov av psykiatrisk vård är det givetvis högst olämpligt att han under månader förvaras på en fångvårdsanstalts häktesavdelning.

Det är här fråga om ett långvarigt och svårartat missförhållande vars avhjälpande framstår som ett oavvisligt krav.

Med stöd av vad nu anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få ställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidtaga åtgärder för att nedbringa de nuvarande väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar i brottmål?

Denna anhållan bordlades.

§ 5

Interpellation ang. principerna för bostadsanvisning, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp), som yttrade:

Herr talman! Under senare tid har i massmedia redovisats flera fall där barnfamiljer tvingas leva i verklig bostadsnöd. Redovisningarna har även avslöjat skrämmande brister i samordningen mellan de myndigheter, företrädesvis barnavårdsnämnd, hälsovårdsnämnd och bostadsförmedling, som har det samhälleliga ansvaret för barnfamiljernas bostadssituation.

Den utredning som följde på det tragiska dödsfallet i stockholmstrakten i höst, då en fembarnsmor dog i ensamhet under sanitära missförhållanden i en liten stuga, visade att myndigheterna, främst hälsovårdsmyndigheten, inte hade kännedom om stugan. I varje fall visste man inte att det bodde människor i denna undermåliga bostad. Familjen hade enligt uppgift bott där i fem år. Liknande skrämmande exempel har senare redovisats i olika TV-program.

I allmänhet ges s. k. katastrofall viss förtursrätt i bostadskön. Principerna för bostadsanvisning varierar dock, som framgår av utredningsbetänkandet Kommunal bostadsförmedling, avsevärt mellan olika kommuner. Till synes uppenbara katastrofall bedöms ofta inte som sådana, t. ex. när det gäller ensamstående föräldrar vilkas barn antingen genom myndigheters eller anhörigas försorg placerats i fosterhem. Respektive föräldrar måste vänta på bostad lika länge som andra bostadslösa. Huruvida en sådan bedömning av ensamföräldrars situation är generell är mig obekant, men exempel härpå finns. Allmänheten, särskilt de bostadslösa, ställer sig ofta frågande inför gällande regler och det det sätt varpå behovet av bostad bedöms från fall till fall. Det är därför önskvärt att det från bostadsförmedlingarnas sida ges utökad information till allmänheten om principerna för bostadsanvisning samt om möjligheterna till förtur av sociala, medicinska eller andra skäl.

Som ett mycket beklämmande inslag i den svåra bostadssituationen måste betecknas det faktum, att många familjer av rädsla för att bli fråntagna sina barn helt enkelt inte vågar påtala sina miserabla boendeförhållanden för myndigheterna. Visserligen har representanter för t. ex. barnavårdsnämnder antytt att talet om föräldrars oro för att barnen ska omhändertagas är överdrivet, men jag har personligen konfronterats med fall, där just denna oro är grundorsaken till att respektive familjer drar sig för att vända sig till myndigheter. När föräldrarna med hänsyn till barnens bästa försökt skaffa sig bostad genom myndigheters försorg har de upplysts om att barnen med fördel kan placeras hos andra människor, så länge bostadsfrågan inte är ordnad. Ett sådant besked blir närmast en chock för föräldrarna. Med hänsyn till den omfattande bostadsbristen kan det bli en långvarig skilsmässa mellan föräldrar och barn. Därtill kommer den oviss-

Interpellation ang. tillämpningen av 1963 års trafikpolitiska beslut

het som föreligger när det gäller att få barnen tillbaka sedan bostad kunnat ordnas. Föräldrarna utsätts för uppslitande nervpress, som i ett flertal fall fått mycket tragiska konsekvenser. Det bör vara helt uppenbart att man inte genom att splittra familjen löser dessa svårigheter. Dylik »hjälp» från samhällets sida har starkt bidragit till att många familjer undviker myndigheter och försöker att stå ut med svårigheterna.

I den mångåriga bostadsdebatten har ovan berörda problem inte tillräckligt uppmärksamats och förebyggande åtgärder endast i ringa utsträckning vidtagits. Framför allt synes, som jag inledningsvis nämnt, stora brister föreliggande i fråga om samverkan olika myndigheter emellan.

Vidare torde den uppsökande verksamheten inte ha ägnats erforderlig uppmärksamhet, och tillräckliga personella och ekonomiska resurser har inte ställts till förfogande för att effektivisera densamma. Detta gäller särskilt i storstäder och större tätorter, där bostadsbristen är stor och där t. o. m. småbarnsfamiljer nu är hänvisade att bo under helt miserabla förhållanden.

Åberopande vad jag ovan framhållit anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att brister föreligger beträffande samverkan olika myndigheter emellan när det gäller att bedöma en familjs behov av bostad, då familjen i fråga är hänvisad till helt undermåliga bostadsförhållanden?

2. Om så är fallet, avser statsrådet att medverka till att genom lämpliga åtgärder få bättre samordning till stånd mellan berörda samhällsorgan samt att resurser snarast ställs till förfogande för en effektivisering av den uppsökande verksamheten?

3. Är statsrådet beredd vidta åtgärder för att familjer, som på grund av undermålig bostad hotas av splittring,

omedelbart erhåller förtursrätt vid fördelning av bostäder?

4. Är statsrådet beredd att medverka till att en utökad information sker om bostadsförmedlingarnas principer för bostadsanvisning och förekommande möjligheter till förtur?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Interpellation ang. tillämpningen av 1963 års trafikpolitiska beslut

Ordet lämnades på begäran till

Herr MELLQVIST (s), som yttrade:

Herr talman! I det beslut som 1963 års höstriktsdag fattade om den framtida trafikpolitiken angavs bl. a. att varje trafikgren i princip skulle svara för sina kostnader och förutsättningar skapas för en konkurrens på lika villkor mellan olika trafikgrenar. Det senare ansågs väsentligt för att uppnå en från samhällsekonomisk synpunkt effektiv transport- och trafikapparat. För trafikpolitiken uppställdes också målet, att denna för olika delar av landet borde säkra en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader. I anslutning härtill bestämdes att samhället skulle kunna besluta att under särskilda omständigheter ge ersättning för att täcka underskott inom vissa delar av ett trafikföretags verksamhet. Sådana tillskott av statsmedel ansågs främst ha betydelse för SJ:s möjligheter att upprätthålla driften på olönsamma delar av järnvägsnätet.

Med riksdagens beslut som grund har det statliga järnvägsföretaget under senare år bedrivit en omfattande rationaliseringsverksamhet. Samtidigt har trafiksvaga bandelar, som utgjort en ekonomisk belastning för SJ, lagts ned. För åtgärder av det sistnämnda slaget har ett särskilt samråds- och informationsförfarande, vilket skall föregå Kungl. Maj:ts beslut, tillämpats.

Interpellation ang. näringspolitiska åtgärder i de svagt industriellt utvecklade områdena

Inte sällan har verkställandet av 1963 års principbeslut vållat svårigheter och irritation. Jag tänker därvid inte bara på den breda allmänhet och de lokala företag, som anser sig drabbade av försämrad service, utan också på den SJ-personal som direkt drabbas av flyttnings- och omställningsproblem. Det bör framhållas att de anställda och deras organisationer spelat en positiv roll när det gällt att på ett smidigt sätt genomföra trafikreformerna. Hittills har — det förtjänar att sägas — de av trafikomläggningar betingade svårigheterna på det hela taget övervunnits. Man vågar t. o. m. påstå att trafikförsörjningen och servicen i åtskilliga fall förbättrats.

Under de senaste veckorna har SJ redovisat dels sin avsikt att sommaren 1968 göra en mycket genomgripande omläggning av tidtabellen — vissa av ändringarna betecknas av företaget självt som principiella — dels planer för en mycket omfattande reducering av antalet bemannade stationer. Även antalet obemannade hållplatser och lastplatser skall enligt uppgift minskas kraftigt.

Från SJ:s sida har framhållits att de långsiktiga planerna alltså bör rubriceras som en arbetshypotes. Det är emellertid förklarligt och obestridligt att de nyss nämnda förändringarna, som är både vittomfattande och långtgående, vållat allvarlig oro bland de anställda, inom företag som är beroende av SJ för sina transporter och hos de lokala och regionala organ för vilka SJ:s trafikpolitik är en väsentlig faktor i framtidsbedömningen. Det har framgått av uttalanden i pressen av personer i framskjuten ställning inom det statliga trafikföretaget, att man inom SJ-ledningen anser att de aviserade planerna kan fullföljas med 1963 års riksdagsbeslut som grund. I fråga om nedläggningen av stationer och hållplatser skulle det, trots att det rör sig om många

hundratals enheter, heller inte vara nödvändigt att regelmässigt underställa Kungl. Maj:t dessa ärenden för beslut.

Mot en sådan tolkning av SJ:s »fullmakt» då det gäller att förverkliga riksdagens intentioner på trafikpolitikens område finns anledning att anmäla tveksamhet. När riksdagen för fyra år sedan behandlade den framtida trafikpolitiken var det inte möjligt att till fullo överblicka utvecklingen och dess konsekvenser. Nu gällande riktlinjer för trafikpolitiken fastställdes av en riksdag som i allt väsentligt var enig. En fördjupad diskussion om tillämpningen av 1963 års principer skulle enligt min mening bidra till att ytterligare befästa denna enighet.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Är statsrådet beredd medverka till att riksdagen får en så utförlig redovisning av SJ:s framförliggande planer att det blir möjligt att mera ingående diskutera tillämpningen av 1963 års trafikpolitiska beslut?

När kan en sådan redovisning i så fall väntas bli möjlig?

Denna anhållan bordlades.

§ 7**Interpellation ang. näringspolitiska åtgärder i de svagt industriellt utvecklade områdena**

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Tvärålund (cp), som yttrade:

Herr talman! Erfarenheterna av den lokaliseringspolitik, som kommit till stånd genom riksdagens reformsbeslut 1964, torde allmänt bedömas som övervägande goda. Den stora avflyttningen från skogslänen synes i stort sett ha

Interpellation ang. näringspolitiska åtgärder i de svagt industriellt utvecklade områdena

hejdats. Trycket på expansionsregionerna bör härmed också ha lättat. En fortsatt målmedveten utbyggnad och anpassning av lokaliseringpolitiken är nödvändig för att en god befolkningsbalans och samhällsmiljö skall kunna upprätthållas.

Situationen i inlands- och skogsområdena kräver nu en alldeles särskild, skärpt uppmärksamhet och ytterligare åtgärder. Läget där är redan mycket kritiskt. Detta understrykes ytterligare av de länsprognoser som utarbetats av länsstyrelsernas planeringsavdelningar exempelvis inom norra stödområdet. Allt tyder på att de egentliga glesbygdsområdena, som hittills burits upp av jordbruk och skogsbruk, alltmer uttunnas på befolkning så att samhällsbildning och samhällsservice är hotade inom mycket stora områden. Den pågående utvecklingen inom jordbruk och skogsbruk synes starkt minska dessa näringars möjligheter att ge sysselsättning och inkomst, i sådan grad att vissa kommuner har funnit det förenligt med sina intressen att besluta om kommunalt jordbruksstöd, som syftar till att neutralisera verkningarna av en inte accepterad utveckling. Den statliga jordbrukspolitiken stimulerar inte de tidigare basnäringarna till investeringar. Jordbruket synes nu praktiskt taget komma att upphöra i vissa bygder. Områden där domänverkets skogar är dominerande tycks i vissa fall drabbas särskilt hårt. Dessa skogar upplåtes heller inte för skogliga beredskapsarbeten såsom privata skogar och skogsallmänningar.

Naturligtvis kan det tänkas att jordbruket helt nedlägges i vissa områden. Då träder naturvårdsintresset i förgrunden på ett annat sätt än hittills. Vårt vackra kulturlandskap är i sig självt så värdefullt, att det inte utan vidare kan få bli ödebygd inom den alldeles övervägande delen av de områden som det här är fråga om. Även i områden där

jordbruksproduktionen måste upphöra torde en viss bebyggelse behöva finnas kvar för vården av natur och kulturlandskap. Detta borde kunna åstadkommas i nära samverkan med turistnäring och fritidsservice.

Det måste vara självklart i vårt samhälle att glesbygdsbefolkningen ges möjligheter till en levnadsstandard som kan värderas som likvärdig med den som en mera koncentrerad bebyggelse-typ kan ge. Häri måste ingå tillfredsställande möjligheter till kommersiell och samhällelig service. Det är emellertid uppenbart att jordbruk och skogsbruk inte ensamma kan utgöra det nödvändiga underlaget därvidlag. De industrifattiga småorterna har hittills kunnat fungera som serviceorter men synes få allt sämre underlag härför. En oförmanlig åldersfördelning gör inte situationen ljusare. Om denna utveckling får fortgå alltför länge kan det bli ännu svårare och ännu dyrbarare att reparera skadorna.

I årets statsverksproposition redovisas bl. a. att inom inrikesdepartementet pågår ett forskningsprojekt kring glesbygdsproblemen innefattande en ingående kartläggning av servicens lokalisering främst i de fyra nordligaste länen i relation till folktäthet och kommunikationer. Vidare har inom Kungl. Maj:ts kansli tillsatts en särskild arbetsgrupp med uppgift att pröva åtgärder för att tillförsäkra glesbygdsbefolkningen en rimlig samhällelig och enskild service. Det är naturligtvis tacknämligt att dessa initiativ tagits. Situationen är så kritisk att omedelbara åtgärder är nödvändiga.

De åtgärder som hittills aviserats och rekommenderats synes nästan utslutande ta sikte på de sociala förhållandena. Detta är i hög grad angeläget, men det räcker inte för att lösa problemen med bygdens framtid. Den primära strävan måste vara att stärka näringslivet i glesbygden och därmed befolknings-

Interpellation ang. planerad nedläggning av järnvägsstationer

underlaget. För att detta skall kunna bli möjligt i dagens och morgondagens situation torde det vara nödvändigt att anpassa åtgärderna till de för dessa bygder rådande förutsättningarna, vilka så markant skiljer sig från de mer industrialiserade områdenas. En serie åtgärder synes nödvändiga för att näringslivet i här berörda områden av vårt land skall bli så självbärande som möjligt. Inte minst viktigt är att hjälpen kommer medan tid är.

Med stöd av vad jag således anfört hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Avser statsrådet att snart förelägga riksdagen förslag om särskilda åtgärder i avsikt att stödja näringslivet i de svagt industriellt utvecklade områdena av vårt land?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. planerad nedläggning av järnvägsstationer

Ordet lämnades på begäran till

Herr ELIASSON i Sundborn (cp), som yttrade:

Herr talman! För de närmaste åren planeras omfattande förändringar i statens järnvägars verksamhet. Enligt föreliggande planer skall en icke oväsentlig del av trafiken överföras från järnväg till andra trafikmedel. Sålunda är avsikten att minska SJ:s linjenät från nuvarande cirka 13 000 km till 11 000 å 12 000 km, varav dock endast 7 000 å 8 000 km med full trafik, d. v. s. såväl person- som godstrafik.

Vidare kommer ett stort antal järnvägsstationer — även stationer vid i och för sig trafikstarka banor — att nedläggas. För närvarande uppgår antalet järnvägsanhalter (stationer, hållplatser och lastplatser) till cirka 2 500, av vilka

1 100 är bemannade. Enligt preliminära bedömningar räknar SJ med att efter år 1975 ha kvar endast 200 å 300 bemannade järnvägsstationer — huvudsakligen i städer och andra större industri- och tätorter — samt därutöver 400 å 500 obemannade lastplatser för vagnlastgods. Sedan jag genom riksdagens upplysningstjänst framfört önskemål om upplysningar rörande planernas närmare innebörd har SJ nyligen beslutat offentliggöra en förteckning över de bemannade järnvägsstationer, som bedömes bli kvar efter år 1975, då den pågående och planerade strukturrationaliseringen till väsentlig del beräknas vara genomförd.

I denna förteckning har SJ indelat stationerna i två grupper: kategori 1 betecknar att stationen »säkert — sannolikt» kommer att vara kvar efter år 1975, kategori 2 att stationen »möjlig» kan komma att vara detta. Det bör uppmärksammas, att vissa av de angivna platserna beräknas bli bussbetjäna i stället för tågbetjäna i vad det gäller persontrafiken.

En koncentration av SJ:s trafikservice till ett fåtal järnvägsstationer i varje län samtidigt som de resande i stor utsträckning hänvisas till att utnyttja landsvägsbussar i stället för tåg innebär en genomgripande förändring av kommunikationerna. Den planerade omläggningen riskerar att medföra allvarliga försämringar för den resande allmänheten. I en av SJ utgiven skrift framhålls också, att det inte går att förneka att det kan bli serviceförsämringar i vissa fall.

Förutom skillnader i komfort måste också beaktas att tåg till skillnad från bussar är oberoende av övrig trafik. Detta är en fördel som kommer att öka i betydelse med stigande biltäthet och därmed ökat antal trafikstockningar. Även i och omkring de orter, dit SJ:s matarbussar skall gå, kommer trafikstockningar att försämma framkomligheten och försena bussarna. Vilka konsek-

Interpellation ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja

kvenser som den omfattande nedläggningen av järnvägsstationer skulle få ur lokaliseringspolitiska och samhälls-ekonomiska synpunkter har inte be-lysts, då SJ tydligen baserar sin plane-ring på rent företagsekonomiska be-dömningar. Uppenbart är att conse-kvenserna för många orter skulle bli mycket ogynnsamma.

Målsättningen för den statliga trafik-politiken enligt 1963 års riksdagsbeslut är att *för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning* till lägsta möjliga kostnader. I den mån det inte med tillgodoseendet av kravet på kostnadstäckning går att lämna en viss bygd den trafikservice, som från samhällets synpunkt är rimlig, bör ersättning till trafikföretaget utgå av all-männa medel.

Från centerpartiets sida har i annat sammanhang understrukits att nedläg-gning av järnvägar icke enbart får be-dömas från järnvägsekonomiska syn-punkter utan även med beaktande av sociala, lokaliserings- och näringspoli-tiska aspekter och att det kan ifrågasät-tas om dessa synpunkter blivit beaktade på det sätt som riksdagen avsåg med sitt beslut. Från vårt parti har också en översyn av järnvägspolitiken begärts.

SJ har enligt sin instruktion befogen-het att självt fatta beslut om stations-nedläggningar. Beträffande mindre sta-tioner torde rätten att besluta t. o. m. ha delegerats till distriktsförvaltningarna. När det däremot gäller nedläggning av järnväg avgöres ärendet av Kungl. Maj:t efter det vederbörande länsstyrelse, kommuner och företag samt arbets-marknadsstyrelsen och trafikdelegatio-nen fått tillfälle att yttra sig över SJ:s utredning. Om beslut om nedläggning fattas, anvisas även medel för behövlig vägupprustning. I övrigt innehåller be-slutet detaljerade föreskrifter om tid-punkten för nedläggningen samt före-skrifter om turtäthet, restider och sträckningar för ersättningstrafik m. m.

Enligt riksdagens uttalande skall vid fråga om nedläggning bl. a. beaktas lo-kaliserings- och näringspolitiska syn-punkter.

Med hänsyn till den ordning som gäl-ler i fråga om nedläggning av järnväg bör enligt min mening också SJ:s pla-ner på nedläggning av järnvägsstatio-ner bli föremål för riksdagens princi-piella bedömande. Eftersom en nedläg-gning av persontrafiken på en bandel kräver ett omfattande remissförfaran-de samt detaljerade bestämmelser om ersättningstrafikens ordnande, framstår det som orimligt att en nedläggning av flertalet järnvägsstationer i landet skul-le kunna ske utan statsmakternas pröv-ning med beaktande av sociala, lokali-seringspolitiska och samhällsekonomi-ska synpunkter.

Med stöd av det anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunika-tionsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att SJ:s planer på en nedläggning av flertalet järnvägs-stationer i landet står i överensstäm-melse med målsättningen för den stat-liga trafikpolitiken?

2. Är statsrådet beredd medverka till att dessa SJ:s planer snarast understäl-les riksdagens prövning?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIKLUND i Stockholm (fp), som yttrade:

Herr talman! Luftföroreningarna blir ett allt större problem särskilt i större tätorter och framför allt i sådana orter med vissa typer av industrier. Motåt-

Interpellation ang. de ökande hyreskostnaderna

gärder av olika slag överväges. Verksamma sådana åtgärder är ofta både kostsamma och tidskrävande, om de skall få allmängiltig karaktär. De har ofta aktualiserats av det parti jag företräder. Mycket talar för att dylika åtgärder är omedelbart påkallade.

Följande problem för dagen synes vara av den art att vissa motåtgärder torde kunna vidtas utan alltför stor tidsåtgång och likväl få relativt stor positiv betydelse.

I större fastigheter, som uppvärms med eldningsolja, användes ofta s. k. tjockolja tillhörande skatteklass II, vilket innebär en energiskatt av 16 kr. per kubikmeter. Sådan olja är mera svavelrik än lättare eldningsolja tillhörande skatteklass I och medför därför större luftföroreningar än oljor tillhörande den senare skatteklassen, enligt vilken energiskatten uppgår till 25 kr. per kubikmeter.

För att minska luftföroreningarna, vilka åtminstone i de större tätorterna börjar bli ett allvarligt hälsoproblem, har under sommaren pågått en kampanj för övergång från tjockoljor till lätta oljor i fastigheter där uppvärmningen sker med eldningsolja. Det har gällt såväl statliga och kommunala som enskilda fastigheter. En sådan övergång har delvis redan skett på frivillighetens väg. Emellertid har då påpekats att övergången t. ex. i Stockholms stads många fastigheter kan dröja två, tre år och därtill av ovan antydda skatteskäl inte oväsentligt kommer att öka bostadskostnaderna, något som i sista hand måste drabba hyresgästerna. Om uppvärmningsförhållandena i nu berörda avseende i större fastigheter i enskild ägo finns vederligen ingen sammanställning, men den högre skatten på eldningsolja I (lättolja) kan uppenbarligen inte vara ägnad att gynna en utveckling som på önskvärt sätt ökar användningen av lättolja. Dessutom måste användning av sådan olja även i dessa fastigheter medföra ökade bostadskost-

nader på grund av den högre energiskatten.

En verklig minskning av luftföroreningarna från fastigheternas uppvärmningsanordningar måste — som jag redan framhållit — bli en fråga på litet längre sikt, där bl. a. fjärrvärmesystem och eluppvärmning länge tillhört några av de praktiska alternativen. Kortsiktigt synes emellertid en lägre beskattning än för närvarande av eldningsolja I, som vid eldning sålunda försorsakar mindre förorening av luften än den orena tjockoljan, kunna främja en ökad användning av tunnoljan och därmed åstadkomma en viss minskning av luftföroreningarna. Då nuvarande beskattningsprinciper avseende eldningsoljor bestämdes 1957 torde luftföroreningsspekten inte ha varit aktuell.

Vid eventuellt införande av mervärdesskatt kan den här aktualiserade skattefrågan självfallet få en delvis annan innebörd.

Med stöd av det anförda hemställer jag om andra kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att på skattepolitisk väg främja användning av eldningsolja I för uppvärmningsändamål för att därigenom minska användningen av eldningsoljor, som vid förbränning i högre grad än tunnoljan medför luftföroreningar?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. de ökande hyreskostnaderna

Ordet lämnades på begäran till

Herr LINDKVIST (s), som yttrade:

Herr talman! Den höga igångsättningen av lägenheter under den hittills gångna delen av år 1967 pekar fram mot ett rekordår. Den gynnsamma utvecklingen är betingad av flera faktorer. Bostadsproduktionen kännetecknas

Interpellation ang. ökad information om bostadsstöd till barnfamiljer — Interpellation ang. principerna för nedläggning av järnvägslinjer och indragning av järnvägsstationer

av en helt annan rytm än under föregående år, sedan vi genom överenskommelsen mellan regeringen och kreditinstitutet fått en rationellare fungerande kreditgivning. Investeringsavgiften främjar det egentliga bostadsbyggandet på bekostnad av den s. k. oprioriterade sektorn. En fortgående effektivisering av byggandet kan medföra en ytterligare produktionsökning under år 1968.

Alltjämt finns emellertid på bostadsmarknaden oroande tecken som förtjänar den största uppmärksamhet. Sålunda är hyresnivån hög i det under senare år tillkomna bostadsbeståndet och i synnerhet i den pågående nyproduktionen. Visserligen är för närvarande stegringen i byggnadskostnaderna inte anmärkningsvärt snabb, men då den sker från ett redan högt kostnads-läge, inger utvecklingen likväl bekymmer. Den höga hyresnivån har i vissa fall medfört avsättningssvårigheter beträffande nybyggda lägenheter, och detta även på orter med betydande bostadsefterfrågan. Det skenbara överskottet på lägenheter beror bland annat på en alltför begränsad ekonomisk kapacitet hos många av dem som behöver en god bostad.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande fråga:

Överväger statsrådet några åtgärder utöver de av riksdagen redan beslutade för att komma till rätta med den stigande produktionskostnadsnivån inom bostadsbyggandet och de därmed ökande hyreskostnaderna?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. ökad information om bostadsstöd till barnfamiljer

Ordet lämnades på begäran till

Herr LINDKVIST (s), som yttrade:

Herr talman! Även om riksdagen redan fattat en rad beslut som på sikt kan leda till en rationellare bostadsproduktion än den nuvarande och därmed fördelaktigare boendekostnader, framstår det som synnerligen angeläget — särskilt med hänsyn till barnfamiljerna — att därutöver skapa ett starkare samband mellan bostadsbehovet och de stödåtgärder som samhället använder för att stimulera och underlätta för mindre köpstarka familjer att öka sin boendestandard.

De nuvarande familjebostadsbidragen utgår till familjer med barn under 16 år och har anknytning till såväl familjens inkomst som bostadens standard. Erfarenheten visar emellertid att många bidragsberättigade familjer inte ansöker om det bostadsstöd som lagen medger. Orsaken härtill är utan tvivel att de saknar tillräcklig kännedom om sina rättigheter. Resultatet blir att dessa familjer betalar högre boendekostnader än de familjer som erhåller bostadsbidrag. Förhållandet får ses mot bakgrunden av samhällets bristande information i frågan.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande fråga:

Planerar statsrådet några åtgärder i syfte att nå ut med sådan information, att därtill berättigade barnfamiljer uppmärksammar möjligheten att erhålla föreskrivet bostadsstöd?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. principerna för nedläggning av järnvägslinjer och indragning av järnvägsstationer

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAMRIN i Kalmar (fp), som yttrade:

Interpellation ang. insyn i företag som åtnjuter lokaliseringstöd, m. m.

Herr talman! Sedan länge pågår inom statens järnvägar ett omfattande rationaliseringsarbete, som bland annat inneburit nedläggande av trafiksvaga järnvägar och indragning av stationer. På senare tid har rationaliseringsarbetet inriktat sig på indragning av ett stort antal »olönsamma» stationer. I dag finns det 1 100 bemannade stationer, år 1975 skall enligt uppgift i pressen antalet vara reducerat till mellan 200 och 300.

Ingen ansvarskännande medborgare vill förneka nyttan av rationaliseringar inom näringslivet. Ett affärsdrivande verk som statens järnvägar är i det fallet inget undantag. Men det gäller här inte enbart statens järnvägars ekonomi. Nedläggandet av järnvägar och indragandet av stationer har för näringslivet inom den berörda bygden och för dess befolkning så stor betydelse, att många andra hänsyn måste tas vid en bedömning av frågan.

I andra sammanhang — då det gäller lokalisering av näringslivet — är statsmakterna villiga att satsa kapital och intresse för att ge människor tillfälle till service och arbete inom de områden, som bedöms såsom lämpliga eller nödvändiga att stödja. En sådan insats kan motverkas för att inte säga direkt förhindras genom att kommunikationerna försämras på grund av nedläggning av järnväg eller indragning av station.

Det borde vara självklart att en förändring av kommunikationerna är en så viktig del av samhällsplaneringen att den inte kan ses som en isolerad del. Den är en pusselbit i det hela, där både regioner och kommuner beröres på ett kännbart sätt och också har sitt ansvar. Den tänkta stationsindragningen, som förmodligen efter utredning inom SJ ingår i en upprättad plan, borde bedömas även med tanke på samhällsplaneringen i stort och där efter föreläggas riksdagen för ställningstagande.

På grund av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att låta riksdagen taga ställning till de principiella linjerna i statens järnvägars rationaliseringspolitik innan ytterligare nedläggningar av järnvägar eller indragning av stationer sker?

Denna anhållan bordlades.

§ 13**Interpellation ang. insyn i företag som åtnjuter lokaliseringstöd, m. m.**

Ordet lämnades på begäran till

Herr SUNDELIN (s), som yttrade:

Herr talman! Den statliga lokaliseringspolitikerna har bl. a. inneburit att enskilda industriföretag i stor utsträckning tack vare statligt ekonomiskt stöd kunnat företaga nyetableringar, genomföra nybyggnationer och anskaffa maskiner i en utsträckning som annars inte skulle ha varit möjlig.

I samband med att sådant statligt lokaliseringstöd beviljas verkställes ingående undersökningar av det stödsökande företags förutsättningar. Tyvärr har det emellertid inträffat i uppmärksammade fall, att i ett företag efteråt skett genomgripande förändringar som inte förutsatts vid beviljandet av lokaliseringstödet. I sommar har sålunda sådana förändringar vid ett stort företag inneburit industrinedläggelser, som medfört att sammanlagt cirka 700 anställda — arbetare och tjänstemän — förlorat sina anställningar. Av dessa friställs 227 personer inom örnsköldsviksområdet, där möjligheterna att erhålla annan sysselsättning bedöms som ytterst begränsade.

Nedläggningsbeslutet drabbade sålunda företags anställda mycket hårt. Att det även får besvärliga konsekven-

Interpellation ang. samordningen av statlig verksamhet av betydelse för lokaliseringspolitiken

ser för de kommuner som berörs torde stå klart.

Såsom särskilt allvarligt framstår det, då industrinedläggningar av detta slag sker utan att vare sig löntagarorganisationerna, kommunerna eller berörda statliga myndigheter informeras om de förestående förändringarna i så god tid att de får tillfälle att i största möjliga utsträckning mildra skadeverkningsarna.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

Är statsrådet i tillfälle att delge kammaren sin principiella syn på förhållandet mellan det statliga lokaliseringsstödet och de enskilda företagens hänsynstagande till sina anställda och till de kommuner i vilka deras med lokaliseringsstöd uppbyggda verksamhet bedrivs?

Är statsrådet beredd att föreslå riksdagen sådana regler för lokaliseringsstödet att staten i samband med beviljande av sådant stöd tillförsäkras en tillräcklig insyn i företagen för att kunna tillvarata samhällens intressen?

Är statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder att örnsköldsviksräjongen, vilken hårt drabbats av en industrinedläggelse av det slag som här avses, så snabbt som möjligt tillföres nya arbetsobjekt?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. samordningen av statlig verksamhet av betydelse för lokaliseringspolitiken

Ordet lämnades på begäran till

Herr LUNDMARK (s), som yttrade:

Herr talman! För närvarande pågår ute i länen ett intensivt utrednings- och planeringsarbete med lokaliseringspo-

litisk inriktning, den s. k. länsplaneeringen. Riktlinjerna för detta arbete bar i grova drag angetts i proposition 185 år 1964, vilken antogs av 1964 års riksdag. I nämnda proposition anför statsrådet: »En utvidgad utrednings- och planeringsverksamhet bör därför enligt min uppfattning komma till stånd i länen. Denna bör för det första omfatta sammanställning och analys av olika data rörande befolknings- och näringslivsförhållanden m. m. samt uppgörande av prognoser och annan bedömning av utvecklingstendenser till ledning för handlandet. Sådana data behövs för planeringen i kommuner och landsting likaväl som inom olika statliga organ.» Och vidare: »En avvägning bör eftersträvas av olika regionala intressen i frågor om samhälleliga serviceanordningar och andra offentliga verksamheter.» Härav synes framgå, att en samordning av statliga, landstingskommunala och kommunala aktiviteter avses.

Mot denna bakgrund är det högst anmärkningsvärt att SJ, vid en tidpunkt då länsplaneringsorganen som bäst håller på med bearbetning av sina prognoser, för att precisera den lokaliseringspolitiska målsättningen, kommer med chockmeddelandet att man planerar att lägga ned tre fjärdedelar av landets järnvägsstationer inom de närmaste åtta åren. Detta torde få betecknas som en allvarlig brist på samordning och samarbete de skilda organen emellan. Det är uppenbart att en så radikal försämring av transportservicen, som nämnda plan skulle innebära, med åtföljande nedläggning av vissa banor och bandelar rubbar underlaget för lokaliseringsinsatser, för att i vissa fall helt omöjliggöra desamma.

Nödvändigheten av rationalisering och anpassning till nya förhållanden inom järnvägstrafiken är odiskutabel och i överensstämmelse med de premisser SJ har att arbeta efter, men denna

Interpellation ang. reglering av markpriserna och reformering av expropriationslagstiftningen

rationaliseringsverksamhet kan icke få bedrivas isolerad från samhällsintresset i övrigt. Således är det tänkbart att SJ får göra avkall på kravet på lönsamhet för vissa bansträckor eller för viss service, om det av samhällspolitiska skäl är motiverat och SJ i dylika fall kompenseras över statsbudgeten.

Här redovisat fall är ingalunda enastående. Rent allmänt kan sägas att rationalisering och koncentration inom statens verk och förvaltning i vissa fall motverkar lokaliseringspolitikens syften, vilket allt talar för att en bättre samordning och planering är angelägen.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att överväga åtgärder för en bättre samordning av de olika grenar inom den statliga sektorn, vilkas verksamhet har mera djupgående inflytande på lokaliseringspolitikerna?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. reglering av markpriserna och reformering av expropriationslagstiftningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr KARLSSON i Huddinge (vpk), som yttrade:

Herr talman! När vi under denna höstsession kommer att behandla lagförslaget om kommunal förköpsrätt till mark kommer detta att ske mot bakgrunden av aktuella exempel på att enskilda intressenter, såsom i fallet Nacka centrum liksom på andra håll, tillskansar sig centralt belägen mark till mycket höga priser. Mången ställer sig den frågan: Vad kommer den föreslagna lagstiftningen att vara värd i praktiken om kommun — därest den vill trä-

da i enskild köparens ställe — alltid måste betala det pris som denne, verklig intressent eller bulvan för säljaren, anser sig kunna bjuda? Kommunen har ansvaret för medborgarnas bostadsförsörjning; medborgarna skall beredas goda bostäder till överkomliga hyror. Den enskilde markkonkurrenten har ett helt annat primärt intresse. Kan det därför vara rimligt att en utvidgning av kommunernas möjligheter att förvärva mark för samhällsutvecklingens behov inte skall åtföljas av något slags priskontroll som gör det möjligt för kommunerna att fullt utnyttja denna länge efterlängtade och behövliga lagstiftning?

Dessa slutsatser av bland annat Nackaaffären drages av många. I en ledande artikel i Aftonbladet (28.8.1967) framhålls: »Det är svårt att lösa ägoproblemet genom den föreslagna kommunala förköpsrätten, eftersom inget hindrar markägaren att sätta priset så högt att kommunen inte kan betala.»

Tidningen framhåller vidare beträffande andra föreslagna markpolitiska åtgärder: »Det är svårt att lösa prisproblemet genom den tämligen måttliga beskattning av oförtjänta markvärdesvinster som föreslagits. Det blir fortfarande lukrativt att handla i mark och det finns goda möjligheter för markägarna att kompensera sig för skatten genom prisförhöjningar eller dolda transaktioner.»

På tal om priskontroll på mark framhåller tidningen: »Det torde inte vara omöjligt för finansministern att genomdriva en allmän reglering av markpriserna. En sådan reglering — där man naturligtvis får ta hänsyn till storleken av investerat kapital och en rimlig årlig förräntning — skulle i kombination med den kommunala förköpsrätten kunna lösa många kommunala markproblem.»

Det är påfallande hurusom enskilda stora byggtreprenörer visat ökad ak-

Interpellation ang. insyn i företag som åtnjuter lokaliseringsstöd, m. m.

tivitet då det gäller att tillskansa sig mark för bebyggelse. Här framträder en annan sida av frågekomplexet. Den som äger marken har monopol på att bygga. Konkurrenten är borta. Hyresgästen får betala de höga markkostnaderna men också upptrissade byggkostnader som en följd av frånvaron av konkurrens. Denna monopolistiska tendens inom bostadsbyggandet måste på något sätt brytas.

I samband härmed anmäler sig också frågan om dels en förenkling av expropriationsinstitutet, som radikalt förkortar den nuvarande utdragna handläggningen av expropriationsmål, dels införandet av nya normer för prissättningen. Också här är en priskontroll nödvändig. En reformering av expropriationslagstiftningen måste betraktas som ett mycket angeläget komplement till den kommunala förköpsrätten, därest denna skall kunna bli en verklig inledning till en ny markpolitik från samhällets sida.

Med hänsyn till vad som här anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

1. Kan man vänta initiativ från regeringens sida i fråga om reglering av markpriserna i syfte att göra den föreslagna lagen om kommunal förköpsrätt mera effektiv?

2. När kan man räkna med initiativ från regeringens sida i fråga om en ny, reformerad expropriationslagstiftning?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. insyn i företag som åtnjuter lokaliseringsstöd, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr LORENTZON (vpk), som yttrade:

Herr talman! Meddelandet i början av

juli månad att Wallenbergskoncernen köpt upp vissa delar av företaget Hägglund & Söner och att omkring 800 anställda kommer att avskedas kom som en chock för de anställda vid detta företag. Även regeringen lär ha blivit oangenämt överraskad. Företaget, som på olika sätt erhållit 13 milj. kr. i samhälleligt lokaliseringsstöd, varav 3 milj. kr. endast 3 månader innan försäljningen skedde, hade även utlovats ytterligare 3 milj. kr. Regeringen hade uttryckligt löfte om att inga transaktioner skulle göras före den 1 juli. Därtill uppger sig regeringen ha förhandlat med företaget om att staten skulle inträda som delägare. Regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna tycks helt ha litat på företagsägarna. Försäljningen till Wallenbergskoncernen kan därför även i det stycket betecknas som en skandal.

Förutom att ägarna till Hägglund & Söner i främsta hand kan anklagas för att ha varit mera angelägna om att behålla en del av företaget än att ha samhället som delägare, har de även brutit avtal som slutits med de anställda. Hägglungsaffären är därför ett exempel på inte endast hur ett privat företag, som erhållit omfattande ekonomiskt stöd från samhället, går bakom ryggen på stat och kommun utan även sätter avtal med de anställda och deras organisationer helt ur kraft. I avtalet om företagsnämnden heter det att »i fråga om nedläggande, inställelse eller väsentlig inskränkning av företagets drift skall samråd äga rum inom företagsnämnden beträffande åtgärderna». Företagsnämnden ställdes dock, liksom regeringen, helt åt sidan, och bakom ryggen på de anställda ordnades försäljningen. Att den obehagliga nyheten meddelades under den tid då de flesta anställda befann sig på semester understyker ytterligare vilken nonchalans som visades.

Följderna av »Hägglungsaffären» kan ännu inte överblickas. De svåraste verk-

Interpellation ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja

ningarna kommer givetvis att drabba örnsköldsviksregionen, där de flesta avskedandena kommer att ske. Även en rad av företag, vilka byggt sin produktion på leveranser till Hägglundsfabriken, drabbas av försäljningen, däribland landstingets skyddade verkstäder. Flera företag har redan signalerat sysselsättningsvärigheter, vilka kan resultera i ytterligare avskedanden. Med det kärva arbetsmarknadsklimat som råder i Norrland — och då framförallt i Ångermanland — har Hägglundsaffären skapat ytterligare stora svårigheter. I Mellansel, där Hägglund & Söner för samhällets pengar byggde en fabrik, är HSB i färd med att uppföra över hundratalet bostäder. Med hänsyn till de stora ekonomiska kostnaderna och de osäkra arbetsutsikterna har ännu ingen bundit sig för bosättning i dessa bostäder. I samma kommun har privata byggmästare skrinlagt sina planer på byggande av flerfamiljshus och kommunen har överlåtit en del av sin byggnadskvot till annan kommun. Efter Hägglundsaffärens snöpliga utveckling har en tidigare optimism förbytt i osäkerhet och pessimism.

Den verkligt ansvarige i dramat bakom »Hägglundsaffären» är dock Wallenbergskoncernen, som inte gjort denna affär för att skaffa sig ökade produktiva reurser utan för att slippa en konkurrent och befästa sin monopolställning. Försäljningen vid Hägglund & Söner ger sålunda i blyxtbelysning en bild av storfinansens oinskränkta makt, dess fullständiga frihet att handla och godtyckligt handskas med såväl människor som samhällsintressen. Fallet Hägglund & Söner har visat att samhället inte äger någon som helst insyn eller kontroll över hur dessa företag skötes. Det visar även att privatkapitalismen saknar socialt ansvar.

Storfinansens sätt att handla har ytterligare belysts genom meddelande om att ågarna till »Konstsilke» i Borås är

beredda att nedlägga detta företag — de t. o. m. vägrar att sälja — vilket kan resultera i att 500 blir utan sysselsättning.

Med stöd av ovanstående hänvisningar hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

1. Ger bl. a. »fallet Hägglund & Söner» statsrådet anledning att ta några initiativ avseende framläggandet av förslag *dels* angående förlängd varselplikt före nedläggning av företag eller väsentlig reducering av driften, *dels* insyn och medbestämmanderätt i företag, vilka kommer i åtnjutande av lokaliseringsstöd?

2. Anser statsrådet en omprövning av lokaliseringspolitiken motiverad i syfte att i högre grad inrikta de samhälleliga resurserna på utvecklande och anläggning av samhälleligt ägda företag?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja

Ordet lämnades på begäran till

Herr JANSSON (vpk), som yttrade:

Herr talman! Luftföreningarna utgör ett växande problem. Störst är problemen i de stora tätorterna. Den främsta källan till luftförening är därvid bostadsuppvärmningen. Månaderna november—februari är de svåraste ur luftföreningssynpunkt då bostadsuppvärmningen med eldningsolja är intensivast.

I Stockholms centrala delar ökar luftföreningen flerfaldigt under de kallaste vintermånaderna, och svaveldioxidhalten överstiger allt oftare vad som ur folkhälsosynpunkt ansetts som tolerabla normer. Även om luftföre-

Interpellation ang. skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsoljor

ningens omfattning, dess långtidseffekter och kombinationsverkningar på människor, djur, växter och materiell egendom inte kan anses helt klarlagda, tycks sakkunskapen vara enig om att fatorna är stora. Åtgärder som kan vidtas för att minska luftföroreningarna bör därför inte fördröjas.

Luftföroreningarna i storstäderna blir särskilt omfattande därför att de tjocka, svavelhaltiga oljorna ännu användes vid bostadsuppvärmning. En övergång till svavelfattiga oljor har delvis ägt rum och under hösten sker en sådan övergång i Stockholm vid bl. a. uppvärmningscentralerna i de statliga byggnaderna liksom vid sjukvårdsstyrelsens och Svenska bostäders uppvärmningscentraler. De privata fastighetsägarna fortsätter mestadels med att utnyttja de tjocka, prisbilligare eldningsoljorna. I t. ex. Stockholm har hälsovårdsnämnden vädjat till de privata fastighetsägarna att gå över till de svavelfattiga oljorna, och dessa har i princip svarat ja till denna vädjan. Då övergången är frivillig finns det dock skäl att räkna med att den kommer att ta lång tid.

En snabb övergång till de mer svavelfattiga eldningsoljorna (Eo 1 och 2) torde endast kunna åstadkommas genom lagstiftning. Därest nya bestämmelser från statsmakterna inte är att vänta förefaller det vara nödvändigt att ändra de sedan 1957 gällande skattesatserna på eldningsoljor.

Energiskatten för eldningsoljor utgår nu med 25 kronor per m³ i skatteklass I (motorbrännolja och eldningsolja 1 och 2) och med 16 kronor per m³ i skatteklass II (eldningsolja 3, 4 och högre).

I den promemoria som låg till grund för beskattningsreglerna anfördes i fråga om skatten på brännolja följande:

»Skattesatserna för flytande bränslen bör i princip stå i samma inbördes relation som dessa bränslens konsumentpriser före Suezkrisen och skatterna för

fasta bränslen bestämmas med ett visst beaktande av de relativa värmevärden för dessa bränslen och för eldningsoljorna. Genom en dylik skatteavvägning kan de tyngre eldningsoljorna, som har högt värmevärde, gynnas i skattehänseende, vilket torde få betraktas som en fördel ur industrins synpunkt.»

När den promemoria, som ovan citerats, för 10 år sedan skrevs, var luftföroreningen inte så allvarlig som nu. Den drastiska försämring som ägt rum, särskilt när det gäller storstädernas luft, aktualiserar en förändring av skattesatserna på eldningsoljor som ett, om också ofullständigt och endast för tillfället användbart, alternativ därest lagstiftning om förbud mot utnyttjande av tjockolja uteblir. De nuvarande skattesatserna på eldningsoljorna stimulerar användningen av svavelbemängda oljor som ökar hälsoriskerna och miljöförstöringen.

Vid övergång till tunna eldningsoljor, antingen denna övergång kommer som en följd av lagstiftning eller som en följd av myndigheters vädjanden, kommer en tillämpning av nuvarande skattesatser på eldningsoljor att medföra ökad ekonomisk påfrestning för bostadskonsumenter. Med dagens priser utgör den svavelrika oljan ca 9 procent på grundhyran, medan den svavelfattiga oljan ger 12 procent. Med hänsyn till det höga hyresläget, framför allt i tätorterna, skulle en 3-procentig höjning för många bostadskonsumenter bli mycket betungande.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillsänd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa följande fråga:

Avser statsrådet att framlägga förslag till en sådan förändring av skattesatserna på eldningsoljor, att en övergång till svavelfattiga eldningsoljor stimuleras utan att denna övergång blir betungande för bostadskonsumenterna?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. trafikpolitiken

Ordet lämnades på begäran till

Herr LUNDBERG (s), som yttrade:

Herr talman! Med rätta har »högertrafikgeneralen» Lars Skiöld och huvuddelen av hans medhjälpare hyllats och fått erkännanden för arbetet med den lyckade trafikomläggningen. Olycksfallsprofetiornas skräckbilder av vad som skulle hända har visat sig felaktiga. Efter den goda starten är det nu angeläget att övergå till normala förhållanden inom trafiken. Motiveringen till omläggningen var bl. a. att trafiken skulle anpassas till internationella förhållanden; hänsyn till tekniskt framåtskridande samt ökad säkerhet i den växande och allt snabbare person- och lastbilstrafiken krävdes.

Tyvärr förefaller det som om man i den allmänna debatten och i rådgivande organ, bestående av s. k. experter, skulle vara i full färd med att producera olika homeopatmediciner för trafiken. Man förordar en omläggning av trafiken på liknande sätt som när en äldre dam av humanitära skäl kuperade svansen på sin hund i etapper. Men om trafikomläggningen företages på liknande sätt kan man starkt ifrågasätta om den blir så meningsfull att den verkligen kunde motivera en övergång till högertrafik. Miljonkostnaderna skulle i så fall icke ge den effektivitet, nytta och säkerhet vi förutsatte. Det kan inte vara rimligt att vi på grund av ett statistiskt känsloläge åsidosätter reella fakta som vi aldrig kan komma förbi.

Den ekonomiska skada som genom trafikomläggningen åstadkoms genom inkomst- och produktionsbortfall, tidsförluster m. m. för enskilda, industri och arbetskraft torde vara vida större än de direkta kostnaderna för stat och kommun. Därför måste restriktioner, som vid själva omläggningen ansågs nödvändiga, nu avskaffas. Fartbegränsningen på 40 och 70 km har fått en sö-

vande inverkan och bilföraren tvingas av de ständiga fartändringarna att ägna alltför mycken tid åt fartmätaren och bryta mot kravet att ägna tillräcklig uppmärksamhet åt trafiken och lagens krav på fartanpassning. En långfärd med bil i stället för trafikfilosofi vid ett skrivbord visar att restriktionerna om fartbegränsningen har överlevt sig själva. De långa trafikköerna, tidsförluster m. m. visar att trafikomläggningen nu håller på att fjärma sig från den lyckade starten och skapar lagöverträdare på löpande band. Respekten för lag och förordning uttunnas och de trafikproblem, som omläggningen till högertrafik skulle lösa, förblir olösta.

Bötesinkomsterna ökar, men det kan inte vara rimligt att trafikpolisen till huvudsaklig del skall syssla med att vara taxerings-, skatte-, uppboords-, åklagar- och domarmyndigheter i en och samma person, där de mindre inkomsttagarna på grund av schablonen även får de hårdaste straffen. Borde vi inte i dagens läge låta trafikpolisén återgå till en förebyggande, styrande, dämpande och upplysande uppgift i trafiken och ägna sig åt tillsyn av vägbana, dosering av kurvor, vägövergångar och trafikfaror och se till att nödvändiga arbeten verkligen blir utförda? Man kan inte heller komma till rätta med missöden på vägarna och i trafiken om vedergällnings- och strafftänkandet skall utbyggas och dominera i trafiken.

Det är på tiden att myndigheterna inser, att bilen i trafiken inte är en lyxutan en nödvändighetsvara, vilken kommer att öka i växande takt. Vår alltmer bristande service inom handel, allmänna kommunikationer, post m. m. samt de allt längre avstånden till köp- och service-centra för dem som är bosatta i glesbygderna har tvingat fram ett läge där bilen blivit en oundgänglig nödvändighet. Vi har långa och tidskrävande avstånd i Norrland och annorstädes. Om någon i dag mister sitt körkort eller hindras från att få det kan följden bli

Interpellation ang. trafikpolitiken

en katastrof när det gäller arbete, böningsort och service. Även om straffet i ett lagrum är oförändrat har det på grund av eftersläpande lagstiftning och byråkrati fått en otillbörlig skärpning genom dagens följdverkningar i form av indraget körkort, förlegade krav på lämplighetsintyg etc.

Inom trafiken har man inte heller uppmärksammat att den förändrade lokaliseringen av industrin, bostadsbristen, fritidsfrågorna m. m. kräver speciella hänsyn. Vi lägger ned järnvägar, stationer, flottleder etc. och tvingar ut den tunga trafiken på vägarna; vi drar in busssturer och busslinjer och vi inte endast ger glesorternas befolkning sämre service utan vi ställer dem även inför valet mellan en skärpt isolering eller att skaffa sig en bil, även om det av ekonomiska skäl endast blir en »avlagd» bil från de ekonomiskt starka.

Skogsbolagen kan tydligen inte hindras från att lägga ned sina flottleder och därmed arbetstillfällena. De fraktar råvaran på allmänna vägar och vinner miljoner från det allmänna. Men staten synes vara maktlös när det gäller att hindra bolagens förbudsskyltar vid sina skogs- och s. k. enskilda vägar. Urgamla bygdevägar som byggts av ortsbefolkningen stängs och kommunikationerna försämras även på detta sätt. Men en koncentrerad handel och industri har självklart även rätt att ställa krav på snabba och billiga kommunikationer till avsättningsområdena, och transporterna måste i växande takt ske per lastbil.

I denna situation har även mindre inkomsttagare tvingats att hålla sig med bil, men pålagor och föreskrifter för bilinnehav inom denna grupp blir alltmer betungande, och risk föreligger att den ställs i en likartad situation som råder på bostadsområdet, där vi bygger alltför många stora och dyra bostäder, vilka får beskådas av den mindre och bostadslösa inkomsttagaren medan ekonomin lägger hinder i vägen för honom att kunna bruka dem. Förordningar och fö-

reskrifter gör bilinnehav alltmer kostnadskrävande utan att trafiksäkerheten ökar; säkerhet kan vara helt obefintlig även om bilarna tangerar gränsen för pansarbilar.

Det är även märkligt att samtidigt som s. k. experter framfört säkerhetsfarter på 22—40 eller 70—80 km och hälsofarliga trafikstockande köer bildas mellan t. ex. Enköping och Stockholm, diskuterar man att bygga tävlingsbanor för bilar, tillåter motocross m. m. som direkt påverkar ungdomens inställning till trafiken. Inom militär- och trafikflyget har fartgränserna ständigt ökat, och nu diskuterar man att inköpa passagerarplan med överljudsfart och en kapacitet av ca 350 passagerare. Planeras det att införa lågfart även för dessa kommunikationer?

I dagens och framtidens samhälle måste även biltrafiken utvecklas i snabbar takt; detta är oundvikligt men även tekniskt möjligt utan att avkall görs på trafiksäkerheten. Ett studium av trafikpolisens dirigering av trafiken i Paris, New York, Chicago, Berlin, Teheran m. fl. städer visar hur polisen tvingats att driva upp farterna till en mycket hög intensitet för att få högsta möjliga trafikgenomsnitt.

Läget för biltrafiken efter införandet av högertrafik samt kommunikationernas ökade betydelse i hela vårt samhällsliv kräver en genomtänkt plan och en samordning inom hela sektorn av kommunikationsmedlen och deras användande. Men även trafiklagstiftning, straffsatser m. m. kräver en förnyelse som tar hänsyn till dagens och framtidens krav i föränderlighetens samhälle. Då jag förutsätter att kommunikationsdepartementet måste betrakta omläggningen till högertrafik som en viktig detalj i en större enhet, förutsätter jag att nedläggning av järnvägar och stationer, inskränkning i busstrafik, servicefrågor m. m. eller biltrafiken inte behandlas på en slump, utan att det måste föreligga en plan för hela omda-

ningen inom kommunikationssektorn. Det borde därför vara angeläget för regeringen att ge till känna för allmänheten målsättningen och en dags- och framtidsprognos samt vilka planer som finns för att ernå största möjliga effekt, nytta och säkerhet i arbetet på att få kommunikationssektorn att fungera så bra som möjligt för medborgarna.

Med hänvisning till bl. a. de frågeställningar som ovan berörts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Är statsrådet villig att lämna en redogörelse för erfarenheterna och eventuellt kostnaderna för övergången till högertrafik; och kommer en återgång till normala förhållanden i biltrafiken — slopande av fartgränser, snabbare trafikföring, ökad effekt på sätt som förutsattes skulle ske efter omläggningen av trafiken — att utan ytterligare tidsutdräkt genomföras?

2. Finns det någon genomtänkt och samordnad plan som ligger till grund för indragning eller nedläggning av järnvägs- och busslinjer samt stationer, flottleder etc.; och i så fall vad innehåller den, och tar den hänsyn till industrins och befolkningens omflyttning, bostads- och fritidsproblem, service och transportfrågor?

3. Kommer statsrådet att förelägga riksdagen förslag till reformer av trafiklagstiftningen; och i så fall, kommer tiden för indragning av körkort att minskas, kravet på s. k. lämplighetsintyg att slopas och den kvardröjande efterläpningen i lagstiftning och byråkrati att elimineras?

4. Kan man förvänta att miljonrullningen inom bilsektorn dämpas så att skatter och förordningar inte ökar på ett sådant sätt, att de skapar oöverstigliga hinder för mindre inkomsttagare att hålla sig med bil?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Interpellation ang. ökade bidrag till enskilda vägar

Ordet lämnades på begäran till

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp), som yttrade:

Herr talman! Alltsedan den statliga bidragsgivningen till det enskilda vägväsendet infördes har en för varje år ökad upprustning av detsamma skett. Samhällets ekonomiska engagemang har jämsides med en betydande vägupprustning även haft som resultat att enskilda delägare avlastas dryga byggnads- och underhållskostnader. Det finns också skäl framhålla den stora betydelse det enskilda vägnätet har för det växande fritidsintresset i vårt land. Förbättringar av dessa vägar har öppnat nya rekreationsmöjligheter, framför allt för tätorts- och stadsbefolkningen. Efterfrågan på de statliga vägbidragen för nybyggnad och underhåll överstiger de medelsramar som är anvisade för ändamålet. Inhämtade uppgifter från exempelvis Gävleborgs län ger vid handen, att med nuvarande tilldelning på cirka 1 miljon kronor till nybyggnadsanslagen är väntetiden för bidragssökande i vissa fall upp till 10 år. Det är uppenbart att en så lång väntetid medför betydande kommunikationsproblem för de bygder, som redan nu är i behov av en bättre väg och där kostnadsutvecklingen utesluter varje möjlighet att lösa vägproblemet utan det allmännas stöd. Mot bakgrund av denna stegringstakt som kännetecknar hela den samhällsliga serviceverksamheten är det fullt befogat med en uppräknning av dessa medelsramar. I fråga om iståndsättningsbidragen som för närvarande utgår med 5 000 kr. per km motiverar kostnadsutvecklingen en uppjustering av dessa normer för att återställa bidragets reella värde.

Med hänvisning till ovanstående anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommuni-

Interpellation ang. sysselsättningsproblemen i Östergötlands län

kationsdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att för nästa budgetår öka medelsramarna för bidrag till de enskilda vägarerna?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Interpellation ang. sysselsättningsproblemen i Östergötlands län

Ordet lämnades på begäran till

Herr RIMÅS (fp), som yttrade:

Herr talman! Sysselsättningsläget i landet har hittills under 1967 varit besvärligt. Någon snar förbättring av läget på arbetsmarknaden är heller inte att vänta. Rapporter från länsarbetsnämnderna tyder t. ex. snarast på en försämring av situationen. Arbetslösheten har under de flesta månaderna i år varit högre än medeltalet för den senaste tioårsperioden. Orsakerna till svårigheterna har varit flera. Nedgången i de internationella konjunkturerna, en accelererande strukturomvandling, en försämrad internationell konkurrensförmåga genom hög inflationstakt och en olämplig utformning av vårt skattesystem är de kanske viktigaste inslagen i bakgrundsbilden.

Av länsarbetsnämndernas nyligen gjorda redogörelser framgår att arbetsmarknadsutsikterna varierar tämligen kraftigt såväl mellan olika län som mellan olika näringsgrenar och branscher. För Östergötlands läns del har sysselsättningsförhållandena hittills under 1967 inte varit tillfredsställande. Enligt länsarbetsnämndens redovisning har sysselsättningen inom olika områden, återspeglat av antalet arbetslösa vid varje månads mitt, varit påtagligt sämre hittills för 1967 än för åren 1964—1966 vid motsvarande tidpunkter.

Vid arbetslöshetsräkningen för augusti i år var 1 550 personer arbetslösa. I september hade siffran stigit till 1 616.

Motsvarande siffra för september 1966 var avsevärt lägre — 1 013 arbetslösa.

Nämnden rapporterar vidare, att de inskränkningar i sysselsättningen, som varslats från olika företag, visar att man får vänta sig ett något kärvare klimat över huvud taget för sådan personal, vars utbildning och kunnande icke håller måttet i dagens konkurrens på arbetsmarknaden.

Att läget i år är betydligt svårare än 1966 framgår också av uppgifterna om varsel. Antalet varsel, som under året ingått till länsarbetsnämnden, berör för tiden till och med september månad innevarande år 30 företag och 914 personer mot 34 företag och 946 personer under hela 1966. Under de första nio månaderna av 1967 lämnades varsel som berörde nästan lika många anställda som under hela 1966. Antalet av driftsnedläggelser berörda är redan cirka 90 personer större för de tre första kvartalen 1967 än för hela 1966.

En annan uppgift, som är en mätare på sysselsättningsläget, är tillgången på lediga platser som arbetsförmedlingen bjuder ut. Också därvidlag framträder en ogynnsam trend. Det har varit en fortsatt nedgång under 1967 jämfört med föregående år. Framför allt har tillgången på arbetstillfällen för mindre kvalificerad personal enligt länsarbetsnämnden varit påtagligt mindre än tidigare.

Arbetsmarknadsutsikterna i Östergötlands län är mycket besvärande för personer inom det tekniska området, där t. ex. nyutexaminerade ingenjörer har svårt att få arbeten motsvarande utbildningen. Över huvud taget är det problematiskt för ungdom under 18 år att få arbeten som ligger i linje med yrkesönskingarna.

För en tredje kategori — för de inom byggnadsbranschen verksamma — rapporterar länsarbetsnämnden i Östergötlands län ökande svårigheter. Det till arbetsförmedlingarna redovisade behovet av byggnadsarbetare har under som-

Interpellation ang. förbättring av kommunikationerna i Stockholms skärgård

marhalvåret varit ytterst ringa, medan däremot den registrerade arbetslösheten legat betydligt högre än den för årstiden normala. Sysselsättningsutsikterna till kommande vinterhalvår bedömer länsarbetsnämnden vid jämförelse med de senaste årens verksamhet som ogynnsamma. En tydlig orsak till denna situation är av myndigheterna beslutade restriktioner av olika slag — i all synnerhet den 25-procentiga investeringsavgiften på icke prioriterade byggen. Den får till effekt att vissa ytterst angelägna byggen inte kan påbörjas i höst. I sin tur leder detta till vissa sysselsättningsvårigheter inom byggbranschen.

Med anledning av vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Planerar statsrådet några särskilda åtgärder för att minska sysselsättningsproblemen i Östergötlands län?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Interpellation ang. förbättring av kommunikationerna i Stockholms skärgård

Ordet lämnades på begäran till

Herr WENNERFORS (h), som yttrade:

Herr talman! Frågan om modernisering av den reguljära båttrafiken i Stockholms skärgård aktualiserades under 1963 dels i motioner i riksdagen, dels i skrivelse till Konungen den 9 april från länsstyrelsen i Stockholms län.

I motionerna framhölls önskvärdheten av att trafikförhållandena i den södra delen av Stockholms skärgård blev föremål för utredning samt hemställdes att en plan för ordnande av trafiken snarast utarbetades och förelades riksdagen.

I länsstyrelsens skrivelse hemställdes om utredning av trafikens ordnande i skärgården samt prövning av frågan om stödåtgärder från det allmänna.

Mot bakgrunden bl. a. härav fick chefen för handelsdepartementet genom beslut den 28 juni 1963 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en företrädare för staten att tillsammans med företrädare för Stockholms stads och Stockholms läns landsting göra en utredning.

I direktiven framhölls bl. a. att utredningen skulle kartlägga behoven av person- och godstransporter under framför allt vinterhalvåret samt på grundval av studier av trafiken bedöma kravet på förbättringar. I den mån utredningen konstaterade brister i trafiken skulle redogörelser härför redovisas samt förslag framläggas till konkreta åtgärder.

Utredningen slutfördes och överlämnades till chefen för handelsdepartementet i juni 1966.

Utredningens utförliga behandling av frågorna rörande den reguljära båttrafiken synes för närvarande komma att leda till dessas lösning. Detta konstateras med tillfredsställelse, då skärgårdsbefolkningens kommunikationsmöjligheter varit synnerligen begränsade särskilt under icke turistsäsong.

Emellertid upptog utredningen andra frågor till behandling som icke kan lösas av enbart de regionala organen. En ändamålsenlig uppläggning av båttrafiken förutsätter att berörda bryggor och vägar befinner sig i ett tillfredsställande skick samt att det i anslutning till fastlandsbryggor finns tillräckligt antal uppställningsplatser för bilar. I dessa hänseenden föreligger vissa brister, vilket framhölls av utredningen som också underströk behovet av bl. a. statliga initiativ och åtgärder med bifogandet av en utförlig detaljredovisning av exempelvis bryggornas upprustning inom skärgårdsområdet.

I utredningen berördes också frågorna bl. a. om isbrytningen under vin-

Interpellation ang. upprustning av skolor ur brandsäkerhetssynpunkt — Interpellation ang. utökning av de lokaliseringspolitiska åtgärderna

tern samt svävfarkosters och hydrokoptrars användbarhet.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande fråga:

När avser herr Statsrådet att på grundval av utredningsresultatet i 1963 års skärgårdstrafikutredning framlägga förslag om statliga åtgärder beträffande exempelvis bryggor, vägar och parkeringsplatser i syfte att förbättra kommunikationerna i Stockholms skärgård?

Denna anhållan bordlades.

§ 22

Interpellation ang. upprustning av skolor ur brandsäkerhetssynpunkt

Ordet lämnades på begäran till

Herr WERBRO (fp), som yttrade:

Herr talman! Ett flertal eldsvådor har inträffat i våra skolor. Vid några har även elever omkommit. I samband härmed har det framkommit, att orsaken därtill varit den bristande brandsäkerheten. I många kommuner utgörs skolbeståndet till övervägande del av äldre byggnader, vilka är bristfälliga ur brandsäkerhetssynpunkt, men inte heller alla nya skolor byggs på ett sätt som uppfyller alla nutida krav på brandsäkerhet. Vid inspektioner som nyligen har företagits i länen har det visat sig, att så omfattande upprustningar av brandtekniska skäl måste företagas i landets skolor, att kostnaderna säkerligen kommer att uppgå till 100—200 miljoner kr. Det är enligt uppgift ej förutsatt att statsbidrag skall utgå för sådana arbeten.

Med anledning av vad jag här anförat hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande frågor:

Är statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder att brandsäkerheten i våra skolor blir tillfredsställande?

Kan man förvänta att regeringen kommer att lägga fram förslag om att statsbidrag till kommunerna skall utgå för kostnader som föranleds av upprustning av skolor ur brandsäkerhetssynpunkt?

Denna anhållan bordlades.

§ 23

Interpellation ang. utökning av de lokaliseringspolitiska åtgärderna

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp), som yttrade:

Herr talman! Den aktiva lokaliseringspolitiken är en mycket angelägen uppgift för samhället. Rätt genomförd kan den skapa nya arbetsmöjligheter i sysselsättningssvaga regioner samtidigt som den underlättar strukturomvandlingen och leder till ett effektivare utnyttjande av befintliga samhällsekonomiska resurser. Vidare innebär lokaliseringspolitiken en decentralisering i samhällsbyggandet, som medger att en bättre såväl arbets- som bostads- och fritidsmiljö lättare kan erhållas.

Under en följd av år har 10 000-tals arbetstagare med stöd av arbetsmarknadspolitiska medel nödgats flytta från undersysselsatta delar av landet, främst de övre norrlandslänen, till arbetsplatser i storstadsregionerna och andra expansiva orter. Dessa flyttningar har ofta varit motbjudande och inneburit svårigheter för dem som fått underkasta sig dem. Flyttningspolitiken har vidare medfört omfattande kostnader för samhället, dels direkt i form av flyttningsskatt, dels indirekt i form av kostnader för nyin-

Interpellation ang. utökning av de lokaliseringpolitiska åtgärderna

vesteringar i bostäder, gator, skolor och andra serviceanläggningar på de nya bostadsorterna. Den stora omflyttningen av arbetskraft har medfört ett övertryck på de expansiva orterna samtidigt som befintliga samhällsinvesteringar i avfolkningsorterna endast i ringa utsträckning kunnat utnyttjas.

Flyttningens nackdelar för den enskilde har bl. a. resulterat i att drygt tredjedelen av de arbetstagare som fått arbetsmarknadsverkets flyttningssbidrag för platsbyte efter ett år inte varit kvar på den anvisade arbetsplatsen. Återflyttningsfrekvensen har varit hög.

Glädjande nog kan vi i dag konstatera att den påbörjade lokaliseringpolitiken redan visat positiva resultat. Folkavflyttningen från norra Sverige har kunnat bromsas upp, och totalt sett kunde norrlandsläna i fjol inregistrera en viss befolkningsökning. Från början av år 1963 till april i år har omkring 17 500 personer kunnat beredas sysselsättning genom lokaliseringpolitiska insatser.

Lokaliseringpolitiken är inte bara betydelsefull för att skapa nya arbetsmöjligheter i regioner som sedan länge varit sysselsättningssvaga. Den har också betydelsen i samband med strukturrationaliseringen. Naturligtvis är det angeläget för samhället att medverka till en strukturrationalisering, som kan ge vårt näringsliv ökad effektivitet och konkurrenskraft. Men lika väsentligt är det att strukturuomdaningen kan genomföras utan att vissa orter och områden får sysselsättningssvårigheter. Vid flera tillfällen har det visat sig att människorna i en bygd med god tillgång på bostäder, skolor och serviceanläggningar men med ensidigt näringsliv plötsligt förlorar den helt övervägande delen av arbetstillfällena. Strukturpolitiken måste därför enligt min mening vara nära samordnad med en aktiv lokaliseringpolitik, som kan bidra till nya sysselsättningstillfällen. Därigenom kan även

befintliga samhällsinvesteringar utnyttjas till fullo.

Utvecklingen har visat att en avsevärd utökning av lokaliseringstödet är nödvändig. Ett belopp av 160 miljoner kronor om året, vilket angavs i riksdagsbeslutet 1964 för den framförliggande femårsperioden, har visat sig helt otillräckligt. En väsentlig förstärkning av detta stöd måste beslutas redan vid årets höstriktsdag. Härför talar också den snabba strukturrationaliseringen, som i många fall ökar behovet av lokaliseringpolitiska insatser. Särskilt för den kvinnliga arbetskraften och den äldre arbetskraften är ökade lokaliseringpolitiska insatser nödvändiga för ett rationellt tillvaratagande av våra arbetskraftsresurser, och vi kan därmed förbättra möjligheterna att uppnå målsättningen om rätt till arbete och trygghet.

Enligt min mening har utvecklingen bekräftat, att lokaliseringpolitiken bör vara inriktad på hela landet. Ett effektivt stöd enligt generella regler och kriterier bör således kunna sättas in i olika regioner, där behov finns eller kan väntas uppkomma. Väsentligt är sålunda att lokaliseringpolitiska åtgärder sker i förebyggande syfte för att undvika eventuella framtida sysselsättningssvårigheter i en bygd med ett alltför ensidigt näringsliv. En inriktning av lokaliseringpolitiken på hela landet får dock inte ske på bekostnad av insatserna i norra stödområdet. I stället måste lokaliseringsresurserna totalt förstärkas högst väsentligt.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att lokaliseringpolitiken utsträcks att generellt omfatta hela landet samt att ökade resurser ställs till lokaliseringspolitikens förfogande?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. slopande av viss kostnadsbegränsning vid sjukhusvård — Interpellation ang. åtgärder till begränsning av luftföroreningar genom motoravgaser

§ 24

Interpellation ang. slopande av viss kostnadsbegränsning vid sjukhusvård

Ordet lämnades på begäran till

Fru ERIKSSON i Stockholm (s), som yttrade:

Herr talman! Sjukförsäkringsreformen av år 1953 har med väsentliga ändringar i fråga om ersättningsbelopp och tider för ersättning dock bibehållits så som den en gång föreslogs av sjukförsäkringsutredningen. Pensionärer, både ålders- och förtidspensionärer, har fortfarande en begränsad ersättningstid i sjukvårdsförsäkringen. I utredningen påpekades i ett särskilt yttrande att sjukhusvården i princip borde vara kostnadsfri och att därför den begränsning till 90 dagar, senare 180 dagar för kroniskt sjuka och äldre personer, borde omprövas, sedan vissa undersökningar om sjukvårdsfrekvensen avslutats.

Så har emellertid inte skett. Det kan hänvisas till den förmån det är att vid ringa tillgång på sjukvårdsplatser få komma in på ett sjukhus och där endast erlagga 5 kronor per dag, medan den sjuke som vårdas i hemmet själv får bära sina kostnader för både läkare och läkemedel och vårdare. De personer som erhåller sjukvård på ett sjukhus mer än 180 dagar torde emellertid vara i mycket stort behov av sjukvård. Det blir därför så mycket mer upprörande då dessa personer får svara för mycket stora sjukhusräkningar själva och t. o. m. lagsökes för dessa.

Det har inträffat t. ex. att en äldre reumatiker, sockersjuk med amputerat ben och med synen förlorad på ett öga, efter operation vid sin hemkomst hotas med stämning på avgifter för sjukhuskostnaderna. Kostnaderna i hemmet bortfaller inte för ett äldre par genom att en av dem måste intagas för olika sjukdomar på sjukhus. Om även andra maken är vårdbehövande och båda le-

ver på sin pension, förefaller det helt orimligt, att räkningar på hundratals kronor skall utkrävas, då det ändå endast finns fortsatta sjukvårdskostnader att vänta. Man har svårt att spara 5 kronor per dag i familjens kostnader, bara därför att en av makarna ligger på sjukhus.

Det kan ifrågasättas, om inkassering av de 5 kronorna i avgift över huvud är någon affär, då de verkliga kostnaderna för en sjukhusplats är så oändligt mycket högre. Att förändra detta avgiftsuttag är emellertid en mera omfattande åtgärd. De utförsäkrade, som det här är fråga om, torde däremot inte vara så många, och borttagande av deras avgift efter de 180 dagarna kan inte ha någon ekonomisk betydelse för sjukvårdens myndigheter.

Med åberopande av det anförda ber jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att föreslå ett slopande av den begränsning i sjukvårdsförsäkringen som här påtalats för de utförsäkrade?

Denna anhållan bordlades.

§ 25

Interpellation ang. åtgärder till begränsning av luftföroreningar genom motoravgaser

Ordet lämnades på begäran till

Herr BENGTSOEN i Solna (h), som yttrade:

Herr talman! Luftföroreningarna har under de senaste åren blivit alltmer besvärande och hälsovådliga. I våra större städer är särskilt bilarna och de oljeeldade värmecentralerna betydande föroreningskällor. Bilismen är ett mera lo-

Interpellation ang. åtgärder till begränsning av luftföroreningar genom motoravgaser

kalt problem, men under rusningstid i de centrala delarna, där trafikstockningar lätt uppkommer, är bilarnas avgaser de mest besvärande.

Åtgärder måste vidtagas inom detta område. Av de olika typer av föroreningsutsläpp från en bil — avgaser, vevhusgaser och avdunstning från bränsletank och förgasare — är en stor del uppkommet genom missbruk, men genom en ökad flygande kontroll skulle antalet bilar med felaktigt inställda förgasare och olämplig insprutningsteknik för bränslet i dieselmotorer väsentligt kunna reduceras. Vidare bör större propaganda sättas in för att förmå bilisterna att undvika tomgångskörning. De föreskrifter, som här förekommer har visat sig tämligen otillfredsställande, eftersom maningarna inte alltid hör-sammnas.

I samband med högertrafikomläggningen kom ett nytt obehag i dagen. Lastbilar har nu avgasrören riktade mot trottoarkanten och vållar obehag genom luftföroreningar och kan dessutom ge upphov till förstörda kläder för fotgängare. Det är angeläget att detta missförhållande avlägsnas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — numera statens vägverk — har utfärdat bestämmelser om högsta tillåtna rökighet för dieseldavgaser. Kontrollen skall handhas av polisens flygande inspektion och bilinspektörskåren. Med tanke på att fortkörning och andra förseelser i trafiken i stor utsträckning omnämnas i massmedia är det förvånansvärt att inget utrymme ägnas åt påtalade brister på dieseldrivna motorfordon. Med ökad offentlighet åt förseelser av detta slag kan dessa framdeles minska väsentligt.

För att möjliggöra effektivare åtgärder mot bilavgaserna och för att utarbeta det tekniska underlaget för erforderliga bestämmelser startades ett särskilt tekniskt utvecklingsarbete på bilavgasområdet 1966 på initiativ av kom-

munikationsdepartementet. Detta var ett välbehövligt initiativ. Emellertid har den sittande expertgruppen inte presenterat några delresultat, som verkat i positiv riktning mot luftföroreningarna.

Expertgruppen skall bl. a. undersöka olika system för avgasrening. Inom detta område har man nått goda resultat i USA. Enligt uppgift har den svenska bilindustrin medverkat i icke oväsentlig utsträckning till dessa framgångar. Med tanke på att det är mellan 50 och 70 procent av det totala kolväteutsläppet som kommer genom avgasröret på en bil är det förvånande att de svenska myndigheterna inte mer påtagligt tar fasta på de rön som gjorts inom den svenska bilindustrin för att påskynda en lagstiftning om obligatoriska avgasrenare på alla motorfordon.

Med anledning av vad jag anfört hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Avser herr statsrådet att låta vidtaga några åtgärder för att förhindra sådana motorförarnas försummelse som tomgångskörning, olämpligt riktade avgasrör och felaktigheter i motorerna, vilka förvärrar luftföroreningarna och därmed försämrar trivseln för människan i samhället?

2. Vill herr statsrådet upplysa kammaren om huruvida den av kommunikationsdepartementet utsedda expertgruppen vid AB Atomenergians anläggningar i Studsvik beräknas framlägga några delresultat inom en snar framtid?

3. Vill herr statsrådet upplysa kammaren om de resultat som noterats vid polisens flygande inspektion med avseende på kontroll av rökighet av dieseldavgaser?

Denna anhållan bordlades.

§ 26

Interpellation ang. tilläggsdirektiv för utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet

Ordet lämnades på begäran till

Herr WEDÉN (fp), som yttrade:

Herr talman! Arbetslösheten i Sverige är för närvarande högre än den varit alltsedan 1958 vid denna tidpunkt på året. Enligt AMS' preliminära uppgifter uppgick den i mitten av september till nära 29 000 — motsvarande siffra för ungefärligen samma tidpunkt 1966 var cirka 18 000 samt för 1965 cirka 14 000.

Delvis beror givetvis denna ökade arbetslöshet på den internationellt betonade konjunkturavmattning som kan noteras alltsedan senhösten 1965. Vissa tecken tyder nu på att denna långsamt håller på att övervinnas. Den internationella konjunkturbilden är emellertid långt ifrån entydig. Samtidigt är det emellertid tydligt att det svenska näringslivets konkurrenskraft försvagats genom den fortlöpande inflationen. Företagen har i den hårda internationella konkurrensen inte i samma utsträckning som förut kunnat kompensera sina kostnadshöjningar genom högre priser. Den sjunkande lönsamheten har tvingat fram friställningar och anställningsstopp, driftsinskränkningar och företagsnedläggelser i ökande takt. Inflationen har därigenom blivit ett allvarligt hot mot trygghet i arbetet.

Ett studium av de senaste månadernas utveckling ger också vid handen, att orsakerna till den växande arbetslösheten i högre grad än tidigare är långsiktiga tekniska och ekonomiska förändringar. Undersökningar om orsakerna till varsel om upphörande av anställningar visar att de senaste månaderna endast en femtedel av alla varsel berott på kortare eller längre permitteringar, mot hälften förra året. Övervägande delen av alla varsel orsakades alltså av företagsnedläggelser och avskedanden. Frapperande är att sys-

selsättningen inom industri och gruvor mätt i antalet sysselsatta har minskat med 4—5 procent jämfört med fjolåret. Även antalet obesatta platser har sjunkit med cirka 35 procent inom industri och hantverk. Denna kraftiga minskning faller nästan helt på metall- och verkstadsindustrin. Det svenska näringslivet är inne i en långsiktig och förhållandevis omfattande strukturomvandling, och det är realistiskt att räkna med att denna kommer att påverka tryggheten i sysselsättningen under den överblickbara framtiden.

Det är givet att det krävs en hel rad olika åtgärder från statsmakternas sida för att möta denna utveckling. En förstärkt och målmedveten antiinflationspolitik skulle förbättra de svenska företagens konkurrensförmåga och därmed ha en hälsosam effekt på sysselsättningsläget. Men en sådan politik kan inte eliminera betydande omställningsproblem även i framtiden.

I detta läge framstår kravet på att ge den enskilde bättre ekonomisk trygghet vid ofrivillig arbetslöshet som en av de mest angelägna trygghetsreformerna i svensk politik.

Den svenska arbetslöshetsförsäkringen är frivillig, och de frivilligt organiserade arbetslöshetskassorna har i många avseenden gjort utomordentligt värdefulla insatser. Trots detta är i dag en mycket betydande del av de arbetande oförsäkrade. Enligt 1960 års arbetsmarknadsutredning (SOU 1963: 40) uppgick de till cirka 1,4 miljoner arbetstagare. Ungefär hälften av dessa beräknades ha möjlighet att bli medlem i arbetslöshetskassorna men inte ha begagnat sig av denna möjlighet. En betydande del saknar emellertid denna möjlighet. Det är sannolikt att dessa människor till stor del har uppgifter som är av utpräglad låglöneyrkeskaraktär. För närvarande uppgår de registrerade arbetslösa (mitten av september) som icke är försäkrade i erkänd arbetslöshetskassa till 8 323, d. v. s. de utgör cirka 29 procent av det totala antalet registrerade arbetslösa.

Frågan om ekonomisk trygghet för den enskilde vid omställningar inom näringslivet gäller naturligtvis inte enbart hur arbetslöshetsförsäkringen är utformad. Det gäller också frågor som avgångsvederlag och varseltider. Från trygghetssynpunkt skulle emellertid en allmän sysselsättningsförsäkring innebära betydande framsteg.

I mars 1966 tillkallade inrikesminister Rune Johansson en utredning med uppgift att behandla denna problematik (KSA-utredningen). I april 1967 gavs den på folkpartiets initiativ tilläggsdirektiv med uppgift att med för tur behandla frågan om ekonomiskt stöd till den i samband med nedläggningar särskilt hårt drabbade äldre arbetskraften. Denna specialutredning har nu presenterats, och det bör därför vara möjligt att snarast fatta beslut för förbättrad ekonomisk trygghet för denna grupp. Kvar står nu utredningens huvuduppgift — frågan om en allmän obligatorisk sysselsättningsförsäkring. Enligt direktiven skall utredningen vara förutsättningslös. Självklart är också att utredningen bör vara förutsättningslös i den meningen att den prövar och utreder olika alternativa system för en allmän sysselsättningsförsäkring. Men enligt min mening bör det redan på detta stadium klarläggas att vad utredningen bör presentera är ett förslag till en sådan försäkring som är möjlig att realisera inom en snar framtid. Vidare bör utredningsarbetet bedrivas med största skyndsamhet.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att till den sittande utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet utfärda tilläggsdirektiv med innehåll att utredningens uppgift må vara att framlägga ett förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring samt att arbetet på detta må bedrivas med största skyndsamhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 27

Interpellation ang. högre prioritet för byggande av samlingslokaler

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Kungälv (s), som yttrade:

Herr talman! För att få en nödvändig fördelning av investeringarna sker en viss angelägenhetsgradering, dels genom den allmänna kreditpolitiken och dels genom arbetsmarknadsorganens prövning av igångsättningstillstånd. Det avgörande vid denna prövning är tillgången på arbetskraft och kapital. Från denna prövning har man undantagit bostäder, statligt byggande, industriinvesteringar samt kommunalt skolbyggande där statsbidrag utgår.

Det ekonomiska läget har emellertid krävt ytterligare begränsningar av det oprioriterade byggandet. En 25-procentig investeringsavgift har införts. Den har utan tvekan fått avsedd effekt: bostadsbyggandet och industriinvesteringarna har kunnat ske planenligt och utan de störningar som vi kunnat notera tidigare. Dessutom har enligt vad som omvittnas från ansvarigt kommunalt håll ökad konkurrens bland anbudsgivarna lett till att kostnadsökningarna för dessa angelägna investeringar kunnat hållas på en jämfört med tidigare år rimligare nivå.

Investeringsavgiften är emellertid tidsbegränsad och upphör att utgå efter den 30 september 1968. Frågan gäller då vad som skall komma i stället. Det kan nämligen enligt min bestämda mening inte vara riktigt att man efter den 30 september nöjer sig med den angelägenhetsgradering som innebär att man å ena sidan har en snäv prioriterad sektor och å andra sidan en mycket omfattande oprioriterad. Jag är visserligen medveten om att man sedan våren 1966 varit mycket restriktiv i fråga om igångsättning för t. ex. kontorshus och banklokaler, medan sjukhusbyggen, ålderdomshem och barnstugor fått en hög angelägenhets-

Interpellation ang. inhämtande av remissyttranden över organisationers förslag
grad inom denna sektor, men på längre sikt måste en mer differentierad och socialt samordnad angelägenhetsgradering ske.

Jag syftar här närmast på de nya bostadsområdena. De måste utrustas så att de fyller sin sociala funktion. Det räcker därvidlag inte bara med industrier och bostäder, barnstugor och skolor. Man tvingas också se till att det finns samlingslokaler och andra gemenskapsanläggningar för att människor skall kunna utöva de fritidsaktiviteter vi anser nödvändiga och vara verksamma i de organisationer som är en fundamental förutsättning för vår demokrati.

De nya städerna blir torftiga och tysta sovstäder, där människorna har svårt att rota sig och känna trivsel om de inte får tillgång till fritidsgårdar, ungdomslokaler, församlingshem, kyrkor och andra gemenskapsutrymmen. Sådana lokaler bör enligt min mening ha samma angelägenhetsgrad som skolbyggen och under alla omständigheter ges högre prioritet än bankpalats, hotell och kontorslokaler.

Under återopande av det anförda hemställer jag att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Överväger statsrådet att i samband med den 25-procentiga investeringsavgiftens slopande hösten 1968 ge samlingslokaler av skilda slag en högre prioritet än de nuvarande bestämmelserna medger?

Denna anhållan bordlades.

§ 28

Interpellation ang. inhämtande av remissyttranden över organisationers förslag

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDGREN (h), som yttrade:

Herr talman! LO presenterade i som-

ras ett arbetsmarknadspolitiskt program, vilket den 22 juni överlämnades till regeringen. Programmet har sedan från inrikesdepartementet utsänts för yttrande, dels till ett antal statliga organ, dels till organisationer som t. ex. SAF, SHIO, TCO, Svenska kommunförbundet och Industriförbundet.

Åberopande det anförda får jag hemställa om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få ställa följande fråga:

Är Eders Excellens beredd medverka till att även andra organisationers förslag i viktiga frågor sänds på remiss från statsdepartementet?

Denna anhållan bordlades.

§ 29

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 137, med förslag till lag om tillägg till vissa trafiklivräntor, m. m.,

nr 138, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m.,

nr 139, med förslag till lag angående ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 9 juni 1967 (nr 532) om ändring i 17 kap. handelsbalken,

nr 140, med förslag till lag angående ändring i lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar, m. m.,

nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., och

nr 142, med förslag till lag angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 30

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 1066, av herr *Adamsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 47, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt,

nr 1067, av herrar *Henrikson* och *Svenning*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, med förslag till förköpslag m. m., och

nr 1068, av herrar *Hedin* och *Lothigius*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående ändringar i jaktlagstiftningen.

Dessa motioner bordlades.

§ 31

Till bordläggning anmäldes

skrivelse från riksgäldskontoret med överlämnande av riksdagens revisorers särskilda berättelser om statlig representation, om televerkets bostäder i Nynäshamn, om redovisningen av förskott till vissa plankostnader, om exekutionsväsendets organisationsnämnd och om riksdagsbiblioteket, samt

skrivelse från riksgäldskontoret med överlämnande av riksdagens revisorers särskilda berättelse om fortifikationsförvaltningens anlåtande av visst kon-sultföretag.

§ 32

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen till-ställts 12 enkla frågor, nämligen av:

herr *Nilsson* i Tvärålund (cp), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående skogliga beredskapsarbeten inom domänverkets skogar,

herr *Wennerfors* (h), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående vissa åtgärder beträffande skrivundervisningen,

herr *Nilsson* i Bästekille (h), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående lokaliseringspolitiska åtgärder avseende sydöstra Skåne,

herr *Petersson* (h), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående kommunikationerna inom glesbygderna,

herr *Källstad* (fp), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående informationen om fackskolan,

herr *Källstad* (fp), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående statliga studiemedel till studerande vid de friyrkliga teologiska seminarierna,

herr *Wikner* (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot arbetslöshet bland skogsarbetare,

herr *Lindahl* (s), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående planeringen för införande av färgtelevision,

herr *Jönsson* i Ingemarsgården (fp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående tidpunkten för regeringens ställningstagande till förslag om ny länsindelning,

herr *Svanberg* (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena i glesbygderna,

herr *Gustafsson* i Skellefteå (fp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående gemensamma zontaxor för tåg- och busslinjer, samt

herr *Sjönell* (cp), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsoljor.

Kammarens ledamöter åtskildes här-efter kl. 11.30.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 18 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 137, med förslag till lag om tillägg till vissa trafikivräntor, m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg ändring i anvisningarna till kommunalskattelagen, till bevillningsutskottet och i övrigt till lagutskott.

Vidare föredrogs var efter annan och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 138, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m.,

nr 139, med förslag till lag angående ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 9 juni 1967 (nr 532) om ändring i 17 kap. handelsbalken,

nr 140, med förslag till lag angående ändring i lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar, m. m.,

nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., och

nr 142, med förslag till lag angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, m. m.

§ 2

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 1066; samt

till lagutskott motionerna nr 1067 och 1068.

§ 3

Föredrogs en å bordet vilande skrivelse från riksgäldskontoret med överlämnande av riksdagens revisorers särskilda berättelser om stallig representation, om televerkets bostäder i Nynäshamn, om redovisningen av förskott till vissa plankostnader, om exekutionsväsendets organisationsnämnd och om riksdagsbiblioteket; och hänvisades därvid berättelsen om riksdagsbiblioteket till bankoutskottet och övriga berättelser till statsutskottet.

Vidare föredrogs en å bordet vilande skrivelse från riksgäldskontoret med överlämnande av riksdagens revisorers särskilda berättelse om fortifikationsförvaltningens anlåtande av visst konsultföretag; och hänvisades berättelsen till statsutskottet.

§ 4

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Gustafsson* i Borås (fp), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar i brottmål,

herr *Börjesson* i Falköping (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående principerna för bostadsanvisning, m. m.,

herr *Mellqvist* (s), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående tillämpningen av 1963 års trafikpolitiska beslut,

herr *Nilsson* i Tvärålund (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående näringspolitiska åtgärder i de svagt industriellt utvecklade områdena,

herr *Eliasson* i Sundborn (cp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående planerad nedläggning av järnvägsstationer,

herr *Wiklund* i Stockholm (fp), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja,

herr *Lindkvist* (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående de ökande hyreskostnaderna,

herr *Lindkvist* (s), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående ökad information om bostadsstöd till barnfamiljer,

herr *Hamrin* i Kalmar (fp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående principerna för nedläggning av järnvägslinjer och indragning av järnvägsstationer,

herr *Sundelin* (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående insyn i företag som åtnjuter lokaliseringstöd, m. m.,

herr *Lundmark* (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående samordningen av statlig verksamhet av betydelse för lokaliseringpolitiken,

herr *Karlsson* i Huddinge (vpk), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående reglering av markpriserna och reformering av expropriationslagstiftningen,

herr *Lorentzon* (vpk), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående insyn i företag som åtnjuter lokaliseringstöd, m. m.,

herr *Jansson* (vpk), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående skattemässiga åtgärder för att stimulera till övergång till svavelfattiga eldningsolja,

herr *Lundberg* (s), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående trafikpolitiken,

herr *Eriksson* i Bäckmora (cp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående ökade bidrag till enskilda vägar,

herr *Rimås* (fp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående sysselsättningsproblemen i Östergötlands län,

herr *Wennerfors* (h), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående förbättring av kommunikationerna i Stockholms skärgård,

herr *Werbros* (fp), till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående upprustning av skolor ur brandsäkerhetssynpunkt,

herr *Gustavsson* i Alvesta (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående utökning av de lokaliseringspolitiska åtgärderna,

fru *Eriksson* i Stockholm (s), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående slopande av viss kostnadsbegränsning vid sjukhusvård,

herr *Bengtson* i Solna (h), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående åtgärder till begränsning av luftföroreningar genom motoravgaser,

herr *Wedén* (fp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående tilläggsdirektiv för utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet,

herr *Svensson* i Kungälv (s), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående högre prioritet för byggande av samlingslokaler, samt

herr *Nordgren* (h), till hans excellens herr statsministern angående inhämtande av remissyttranden över organisationers förslag.

Kammaren biföll dessa framställningar.

Interpellation ang. möjligheterna att undantaga samlingslokaler för kyrkliga ändamål från investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten — Interpellation ang. åtgärder för att minska arbetslösheten i Norrbotten

§ 5

Interpellation ang. möjligheterna att undantaga samlingslokaler för kyrkliga ändamål från investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten

Ordet lämnades på begäran till

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h), som yttrade:

Herr talman! Enligt riksdagens beslut är den 25-procentiga investeringsavgiften tidsbegränsad och skall upphöra fr. o. m. den 30 september 1968. Det torde inte råda några delade meningar om att denna investeringsavgift i mycket hög grad kommit att begränsa hela den byggnadsverksamhet som avsågs då beslutet en gång fattades. Naturligtvis har det för denna kategori i vissa avseenden kommit att innebära utomordentligt stora svårigheter.

I ett utvecklingsskede då vi kan konstatera mycket stora befolkningsomflyttningar i vårt land är det naturligt att man från olika kyrkosamfund med oro kunnat konstatera den närmast fullständiga blockering av kyrkobygandet som investeringsavgiften medfört, vilket lett till att de kristna rörelsernas möjlighet att agera inte bara hämmats utan i vissa hänseenden omöjliggjorts.

Med hänsyn till den effekt som investeringsavgiften haft och de mycket kraftiga behov som nu klart föreligger, kan det ifrågasättas om inte det borde vara angeläget att underlätta de kristna rörelsernas verksamhet. Detta kan ske genom att nya vägar till dispensmöjligheter öppnas, så att särskilt aktuella kyrkobyggen icke behöver avvakta tidpunkten för investeringsavgiftens slopande utan kan igångsättas tidigare.

Ett av huvudskälen till införande av investeringsavgiften var givetvis att man ville säkerställa erforderligt kapital för såsom särskilt önskvärd betraktad bebyggelse och då i första hand bostäder-

na. De kristna rörelserna använder emellertid i mycket hög grad självfinansieringen vid byggande av sina samlingslokaler. Detta möjliggöres genom medlemmarnas personliga uppföringar och innebär att för kyrkobygandet användes redan beskattade kapitaltillgångar, som icke är disponibla för något annat ändamål än just den verksamhet för vilken de ursprungligen avsåts. Det torde därför vara oriktigt att påstå att uppförandet av kyrkobyggnader med insamlade medel till någon del skulle minska möjligheten för bostadsbygandet.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till sådan uppmjukning av bestämmelserna angående den 25-procentiga investeringsavgiften att utökade dispensmöjligheter möjliggör ett igångsättande av samlingslokaler för kyrkliga ändamål före den 30 september 1968?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Interpellation ang. åtgärder för att minska arbetslösheten i Norrbotten

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDERSSON i Luleå (vpk), som yttrade:

Herr talman! Vid halvårsskiftet meddelade länsarbetsnämnden i Norrbotten att antalet arbetslösa stigit liksom antalet sysselsatta i beredskapsarbeten och i omskolning samt att läget på länets arbetsmarknad försämrats.

En anledning till detta är att antalet anställda i de statliga företagen minskat med flera tusen personer under senare år. Regeringen är medveten om denna utveckling i Norrbotten liksom rege-

Interpellation ang. innebörden av begreppet »beslutets meddelande»

ringen varit inriktad på nedläggningen av sågverket i Båtskärsnäs, industrin i Törefors och nedläggningen av Luleå varv. Denna senare åtgärd medförde ett bortfall av omkring 150 arbetstillfällen.

Under sistlidna veckoskifte hölls en konferens i Luleå under temat »Människan i strukturomvandlingens samhälle». Under konferensens förhandlingar anfördes ånyo från länsarbetsnämnden att problemen på länets arbetsmarknad tilltagit under en längre tid och att länsmyndigheterna inte har tillräckliga resurser att ta till när arbetslösheten ökar.

Som exempel på de tillväxande svårigheterna med ökat antal arbetslösa i Norrbotten anfördes på konferensen i Luleå att mot en arbetslöshet totalt i hela landet på omkring 1 procent mätes arbetslösheten i Norrbotten i dagsläget till 3,7 procent. Länsmyndigheterna räknar med att arbetslösheten kan komma att stiga upp till 8 procent. Arbetslösheten i länets inland tangerar redan siffran 6 procent. Svårigheterna att bereda ökad sysselsättning i Norrbotten är således stora och tenderar att öka. Sysselsättningsproblemet i Norrbotten kan inte, som ibland framhålles, lösas genom utflyttning — detta av det enkla skälet att sysselsättningssvårigheter börjar uppstå i skilda delar av landet. Därmed uppstår problem att kunna mottaga arbetslösa från norrbottenslänet.

Undersökningar har genomförts i östra Norrbotten som visar på att kommande år ger ett kraftigt arbetskraftsöverskott om inte speciella målinriktade åtgärder vidtages i denna del av länet.

I en interpellation under vårsessionen angående minskningen av antalet anställda vid de statliga företagen, vilket förhållande utgör en av anledningarna till ökad arbetslöshet i Norrbotten, frågade jag vilka åtgärder regeringen planerade på såväl kort som lång sikt för att bryta denna utveckling i de statliga företagen. Vederbörande statsråd svarade att möjligheterna för de statliga företagen att uppnå företagsekonomiskt

motiverad ökning av sysselsättningen är begränsade, i varje fall på kort sikt. Statsrådet uttalade även vikten av att statens mera direkt arbetsmarknadspolitiska resurser byggts ut kraftigt under de senaste åren. Härigenom har enligt regeringens uppfattning de statliga företagens betydelse som instrument för att upprätthålla sysselsättningen minskat. En konsekvens av denna utveckling var bl. a. avvecklingen av Törefors.

Arbetsmarknadspolitiska resurser av den typ vi har i dag kan inte bli ett medel att ersätta statlig företagsamhet. Nu har dess bättre i förslaget till regeringspartiets nya näringspolitiska program uttalats att en beredning kommer att tillsättas under första halvåret 1968 för att utarbeta konkreta förslag till effektivisering, samordning och utbyggnad av den statliga företagsgruppen.

Med hänvisning till det försämrade arbetsmarknadspolitiska läget i Norrbotten anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

1. Vilka konkreta åtgärder ämnar regeringen nu vidtaga för att minska arbetslösheten i Norrbotten?
2. Kommer regeringen med anledning av de speciella förhållanden som är rådande i Norrbottens inland och i östra Norrbotten att i dessa områden sätta in speciella åtgärder för att bygga ut näringslivet?
3. Kommer regeringen att utarbeta konkreta förslag till effektivisering, samordning och utbyggnad av den statliga företagsamheten i Norrbotten?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. innebörden av begreppet »beslutets meddelande»

Ordet lämnades på begäran till

Herr PERSSON i Heden (cp), som yttrade:

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för utgifter för landskapsvårdande åtgärder

Herr talman! Vid enskilda eller juridisk persons överklagan av beslut i ärende som fastställs av kommun, länsstyrelse eller liknande råder tveksamhet, från vilken dag överklagningstiden skall räknas. I allmänhet står angivet i resolutionen att tiden för överklagan räknas från den dag som beslutet är »meddelat». Vad som är tidpunkten för beslutets meddelande råder oklarhet om. Det har i vissa fall tolkats så att överklagningstiden skall räknas från den dag då ifrågavarande myndighet fattat beslut. I andra fall har tolkningen varit den, att besvärstiden räknas från den tid, då kungörelsen i ärendet varit införd i tidningspress eller då berörda sakägare genom allmänna posten blivit delaktiga av beslutet.

Det har vid ett flertal tillfällen förekommit, att klagande fått sin överklagan avvisad med anledning av att överklagan kommit till berörda myndighet för sent på grund av dessa tolkningssvårigheter. Det torde därför vara av betydelse om en klarare och entydigare bestämmelse härutinnan utformades.

Med stöd av det anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att medverka till utfärdande av enhetliga bestämmelser om vad som innefattas i begreppet »beslutet meddelats», så att i meddelandet uttryckligen anges vilken denna dag är?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för utgifter för landskapsvårdande åtgärder

Ordet lämnades på begäran till

Herr **LOTHIGIUS** (h), som yttrade:
Herr talman! Fram till år 1980 kom-

mer uppskattningsvis över 1 miljon hektar åker att försvinna ur produktionen. Mot 3,2 miljoner hektar för närvarande kommer vi, enligt av lantbruksstyrelsen gjorda beräkningar, att då ha endast omkring 2 miljoner hektar. Gemensamt för den beräknade utvecklingen är att det aktiva jordbruket försvinner helt från många kommuner. Sålunda beräknas att inte mindre än 22 kommuner i Kronobergs län blir helt utan jordbruk.

För närvarande minskar åkerarealen i hela landet med cirka 60 000 hektar årligen. Men endast 20 000 hektar planteras med skog och kommer därigenom in under en styrd utveckling och blir produktiv mark. Att den övervägande delen, eller drygt 40 000 hektar, lämnas åt sitt öde betyder förslumning av ett urgammalt odlingslandskap. Kommer inte en planerad landskapsvård till stånd med det snaraste, har vi frånhänt oss möjligheterna att klara de negativa effekterna av jordbrukets strukturomvandling.

Vi vet med säkerhet att utvecklingen går snabbt samt att myndigheterna — och andra — i stort sett står frågande inför vad som skall göras för att eliminera de värsta skadeverkningarna av den pågående strukturomvandlingen.

Både jordbrukarna själva och myndigheterna är helt överens om att denna utveckling kommer att fortgå. En inventering av odlingsvärd åker som gjorts inom lantbruksstyrelsen visar att vi måste inställa oss på att landskapsbilden helt kommer att ändra karaktär. Inventeringen, som anses bygga på ett absolut verklighetsunderlag — ekonomiska kartan, flygbilder, fältstudier och samråd med jordbrukarna — visar exempelvis att Värmland får behålla 45 procent av åkerarealen. Så mycket anses vara odlingsvärt, medan 19 procent anses tillhöra s. k. marginell åker, d. v. s. sådan som beräknas försvinna inom överskådlig tid. I brukningsenheter betyder dessa siffror att Värmlands

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för utgifter för landskapsvårdande åtgärder

cirka 11 000 enheter kommer att minska till cirka 4 500, varav endast 2 000 anses vara verkliga och varaktiga enheter.

Värmland tillhör ändå de län som beräknas få behålla en relativt stor del av den nuvarande åkerarealen. Annat är förhållandet med exempelvis Jönköpings och Kronobergs län — två län som brukar anses representera det som kallas »en levande landsbygd». Den odlingsvärda åkerarealen i Jönköpings län uppskattas till 25 procent av den nuvarande, och motsvarande siffra för Kronobergs län anges till 33 procent. Den marginella arealen, den som kommer att vara kvar under en övergångstid, beräknas till 30 respektive 20 procent. Någon levande landsbygd kan det knappast bli i dessa län i framtiden vad jordbruket beträffar.

Hittills har jordbrukarna själva ombesörjt den väsentliga landskapsvården. I fortsättningen blir det emellertid nödvändigt att landskapsvården även stödes av det allmänna, och inrättandet av naturvårdsverket torde få ses som ett otvetydigt bevis för att myndigheterna — staten och kommunerna — nu är beredda att medverka. Men någon allomfattande räddningsaktion kan det inte bli fråga om; endast områden som har primärt intresse för turism och friluftsliv eller som av andra skäl är värda att hållas öppna kan komma i fråga.

Därför är det viktigt att naturvårdsverket kommer i gång med forskningen och de praktiska försöken. I samband med jordbrukets strukturomvandling är det nämligen nödvändigt att genom praktiska försök få klarlagt hur en produktion skall kunna bedrivas inom vissa regioner för att landskapet skall kunna bevaras utan alltför stora kostnader för det allmänna. Samarbetet med AMS bör byggas ut i fråga om röjnings- och andra naturvårdsarbeten. Möjligheterna att genom sådana åtgärder bibehålla ett attraktivt öppet landskap skall dock inte övervärderas. Utvecklingen är även

här beroende av den ekonomiska satsning man är beredd att göra, och så mycket torde redan nu stå klart, att samtliga naturvårdsprojekt är förhållandevis kostnadskrävande. Men det står också klart, att man inte kan tvinga ägare och brukare att fortsätta med en förlustbringande jordbruksdrift endast för att odlingslandskapet skall kunna bibehållas.

En väg att styra utvecklingen är att öka den skogsplanterade arealen så att en större del av den nedlagda arealen återföres till produktiv mark. Även om en alltför kraftig ökning av skogsarealen inte är speciellt tillfredsställande ur landskapsynpunkt är ändå en ökad skogsodling att föredra framför en förvildning och förslumning. Skall detta kunna ske är det dock nödvändigt att reformera den nuvarande skattelagstiftningen. För skogsplantering på nedlagd åkermark är nämligen skatteavdrag för kostnaderna ej tillåtet. En stor del av den aktuella åkerarealen är också ur näringssynpunkt väl lämpad för skogsproduktion och skulle medföra en förbättring av skogsarronderingen. Det är följaktligen ett önskemål att skattelagstiftningen reformeras så att den inte verkar hindrande för ett rationellt utnyttjande av de aktuella arealerna.

En möjlighet som ännu inte ens diskuterats när det gäller natur- och landskapsvård är det latent intresse som finns för dessa frågor hos de s. k. fritidsbyggarna. Det bör inte vara omöjligt att inom vissa områden stimulera detta intresse till aktiva insatser. Över huvud är det angeläget att engagera den breda opinion som finns för en aktiv natur- och landskapsvård. Utan detta breda engagemang torde det bli svårt för det allmänna att nå några påtagliga resultat utan enorma insatser av personella och ekonomiska resurser.

Statens naturvårdsverk har alldeles nyss påbörjat sitt arbete och behöver en viss tid för att få en överblick över lan-

Interpellation ang. avdrag vid beskattningen för utgifter för landskapsvårdande åtgärder

dets naturvårdsproblem. Inom vissa länsstyrelser, särskilt där naturvårdsintendenter är placerade, pågår en preciserad inventering av de omedelbara uppgifterna.

Vad som emellertid redan nu är klart är att de problem som uppstår genom den odlade jordens bortrationalisering är sådana att varken statens naturvårdsverk eller arbetet på länsplanet har resurser att tillnärmelsevis eller över huvud taget kunna ägna dem sitt intresse eller sin vård.

Problemen måste lösas snabbt och rationellt, bl. a. genom hjälp från och till de tusentals små och större markägare som är direkt beroende av inkomsten från ifrågavarande marker. Utan en sådan skall vi inte inbilla oss att vi når någon effekt.

För att stimulera till en aktiv landskapsvård borde skattelagstiftningen utformas så att den ger avdragsrätt för åtgärder i naturvårdande syfte.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till förändringar i gällande skattelagstiftning så att åtgärder i landskapsvårdande syfte stimuleras genom vidgad rätt till avdrag för sådana med landskapsvården sammanhängande utgifter?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 40/1966, med förslag till patentlag m. m., motionen nr 1069, av herr *Löfgren*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 130, med förslag till förordning om ändring i uppbördsförordningen, m. m., motionerna:

nr 1070, av herrar *Björkman* och *Lothigius*, och

nr 1071, av herr *Werbros*;

i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 133, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, motionerna:

nr 1072, av herr *Björkman*,

nr 1073, av herr *Björkman*,

nr 1074, av herr *Björkman m. fl.*,

nr 1075, av herr andre vice talmannen *Cassel*, och

nr 1076, av herr *Wiklund* i Stockholm;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 135, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel, motionerna:

nr 1077, av herr *Andersson* i Luleå m. fl., och

nr 1078, av fröken *Wetterström* och herr *Carlshamre*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående ändringar i jaktlagstiftningen, motionerna:

nr 1079, av herr *Hedin*, och

nr 1080, av herrar *Hedin* och *Lothigius*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m., motionen nr 1081, av herr *Martinsson*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., motionen nr 1082, av herr *Svenning m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 10

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles om ledighet från

riksdagsarbetet under tiden 24/10—31/10 1967 för deltagande i av riksdagen anordnad resa till Bulgarien.

Stockholm den 17 oktober 1967

Einar Henningsson

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 18—31 oktober för deltagande i en internationell facklig tjänstemannakongress i Washington samt under tiden 1 november till höstsessionens slut för att deltaga i den svenska FN-delegationens arbete i New York.

Stockholm den 17 oktober 1967

Sven Gustafson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 11

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAMRIN i Kalmar (fp), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa, d. v. s. första plenum efter onsdagen den 1 nästkommande november.

Denna hemställan bifölls.

§ 12

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen, herrar vice talmän samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta kammarens kanslipersonal, den 17 oktober 1967.

§ 1

Herr talmannen anmälde, att han efter hörande av första kammarens talman beslutat, att av stenografen i lönegrad Ae 25 Bertil Palmquist i andra kammaren innehavd tjänst skulle fr. o. m. den 4 oktober 1967 vara placerad i första kammaren, varvid av Stig Djurström i första kammaren innehavd motsvarande tjänst skulle fr. o. m. samma dag vara placerad i andra kammaren.

Denna anmälan lämnades utan erinran.

§ 2

I skrivelse den 13 oktober 1967 hade stenografen hos andra kammaren Lars Nilsson anhållit om fortsatt tjänstledighet för enskilda angelägenheter under höstsessionen 1967.

Herrar deputerade beslöt *dels* bevilja Nilsson begärd tjänstledighet, *dels ock* förordna reservstenografen fru Yvonne Junestrand att under Nilssons tjänstledighet uppehålla dennes stenografbefattning.

§ 3

I skrivelse den 20 juni 1967 hade reservstenografen fru Anna-Carin Brunnkvist anhållit om tjänstledighet för enskilda angelägenheter under höstsessionen 1967.

Herrar deputerade beslöt *dels* bevilja fru Brunnkvist begärd tjänstledighet, *dels ock* förordna fru Mary Malm att under fru Brunnkvists tjänstledighet uppehålla hennes reservstenografbefattning.

§ 4

I skrivelse den 28 augusti 1967 hade maskinskrivaren vid snabbprotokollet fru Ingegerd Wahrgren anhållit om entledigande från och med höstsessionens början.

Herrar deputerade beslöt bevilja fru Wahrgren begärd entledigande. Med återbesättandet av ifrågavarande tjänst skulle tills vidare anstå.

In fidem

Sune K. Johansson

§ 13

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fem enkla frågor, nämligen av:

herr *Blomkvist* (s), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående stödåtgärder för fiskare vid Vänern,

herr *Jansson* (vpk), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående åtgärder mot yttringar av främlingshat och rasdiskriminering,

herr *Jonasson* (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående ökade resurser för bostadsförbättringslåneverksamheten,

herr *Johansson* i Simrishamn (s), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående ersättning av statsmedel för skador till följd av stormen den 17 oktober 1967, samt

fru *Holmqvist* (s), till statsrådet fru Odhnoff angående begärd översyn av barnavårdslagen.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.14.

In fidem

Sune K. Johansson